

Nota

Poperinge Gasthuisstraat 27-31

Deel 1: Verslag van Resultaten

Titel

Nota Poperinge, Gasthuisstraat 27-31: Verslag van Resultaten

Auteur(s)

Niels Schelkens, Robrecht Vanoverbeke & Olivier van Remoorter

Erkende archeoloog

BAAC Vlaanderen bvba

BAAC-Projectnummer

2019-0320

Plaats en datum

Gent, 18 maart 2020

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 1258

ISSN 2033-6896

Wettelijk depot

KBR

Inhoud

1	Inleiding.....	1
1.1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1.1	Administratieve gegevens	1
1.1.2	Aanleiding	5
1.1.3	Onderzoeksopdracht	6
2	Proefputtenonderzoek.....	8
2.1	Beschrijvend gedeelte	8
2.1.1	Administratieve gegevens	8
2.2	Werkwijze en strategie van het vooronderzoek	8
2.2.1	Methoden en technieken.....	8
2.2.2	Organisatie van het vooronderzoek	12
2.2.3	Afwijkingen uitvoer onderzoek.....	13
2.2.4	Inbreng specialisten en externe wetenschappelijke begeleiding.....	13
2.2.5	Assessment onderzoeksterrein.....	13
2.2.6	Assessment sporen en structuren.....	24
2.2.7	Assessment vondsten	45
2.2.8	Assessment stalen.....	50
2.2.9	Conservatieassessment	50
2.3	Synthese onderzoeksresultaten.....	50
2.3.1	Historiek.....	50
2.3.2	Archeologisch kader	50
2.4	Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek	59
3	Samenvatting.....	61
4	Lijst met figuren	62
5	Lijst met tabellen.....	62
6	Plannenlijst.....	62
7	Bibliografie	64
8	Bijlagen	65
8.1	Dagrapport(en)	65
8.2	Sporenlijst	65
8.3	Vondstenlijst.....	65
8.4	Fotolijst	65
8.5	Tekeningenlijst.....	65

1 Inleiding

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

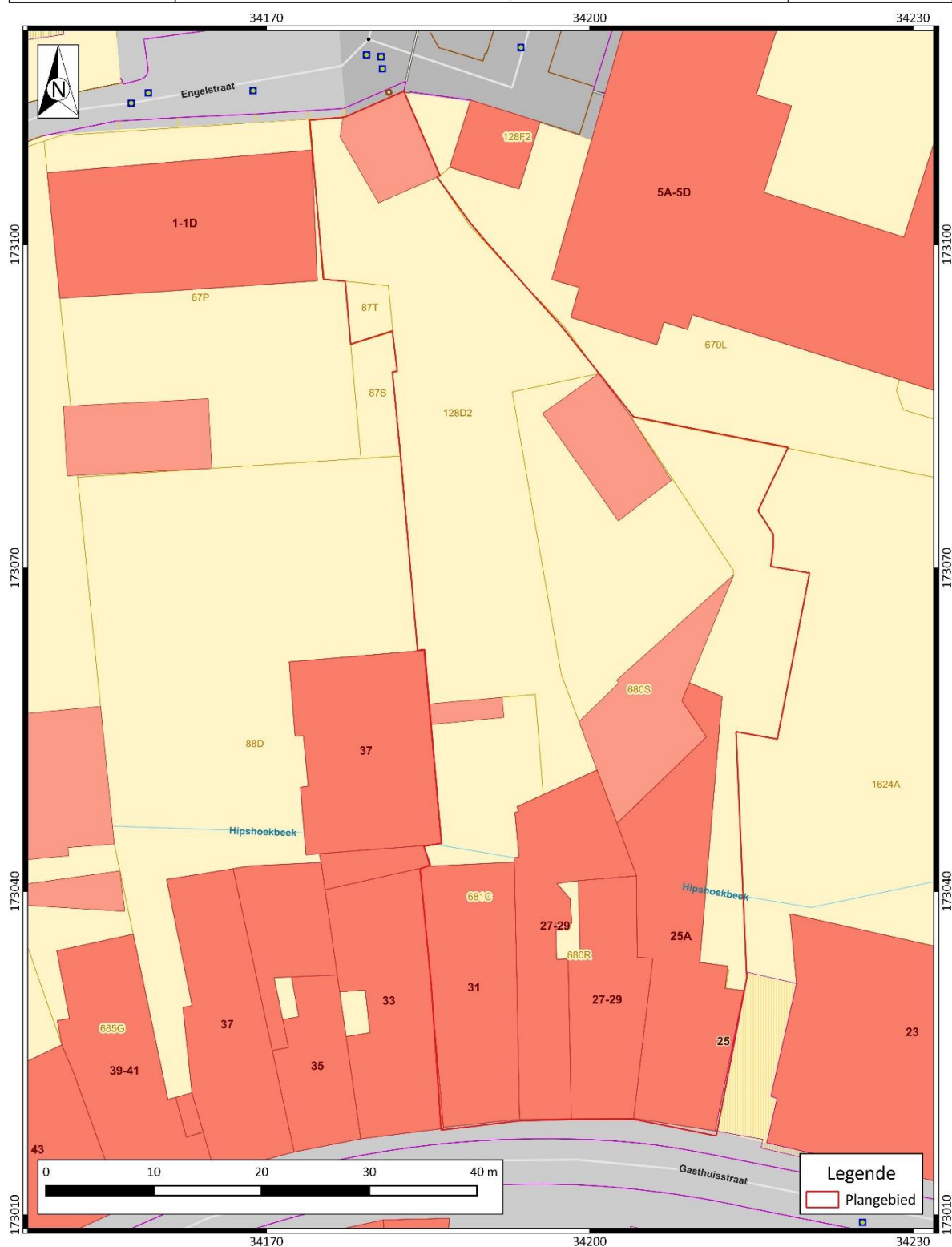
Naam site	Poperinge, Gasthuisstraat 27-31		
Ligging	Gasthuisstraat 27-31, Stad Poperinge, provincie West-Vlaanderen		
Kadaster	Poperinge, afdeling 1, sectie f, percelen: 128d2, 680s, 681c, 680r, 680t, 678l, 87t		
Coördinaten	Noordwest:	x: 34174.02	y: 173111.53
	Noordoost:	x: 34182.74	y: 173114.22
	Zuidwest:	x: 34186.11	y: 173017.84
	Zuidoost:	x: 34211.67	y: 173017.33
Projectcode BAAC Vlaanderen	2019-0320		
Projectcode vooronderzoek	2019F40		
Oppervlakte plangebied	2.447 m ²		
ID adviserende archeologienota	ID6335		

Alle geraadpleegde kaarten zijn afkomstig van AGIV 2019

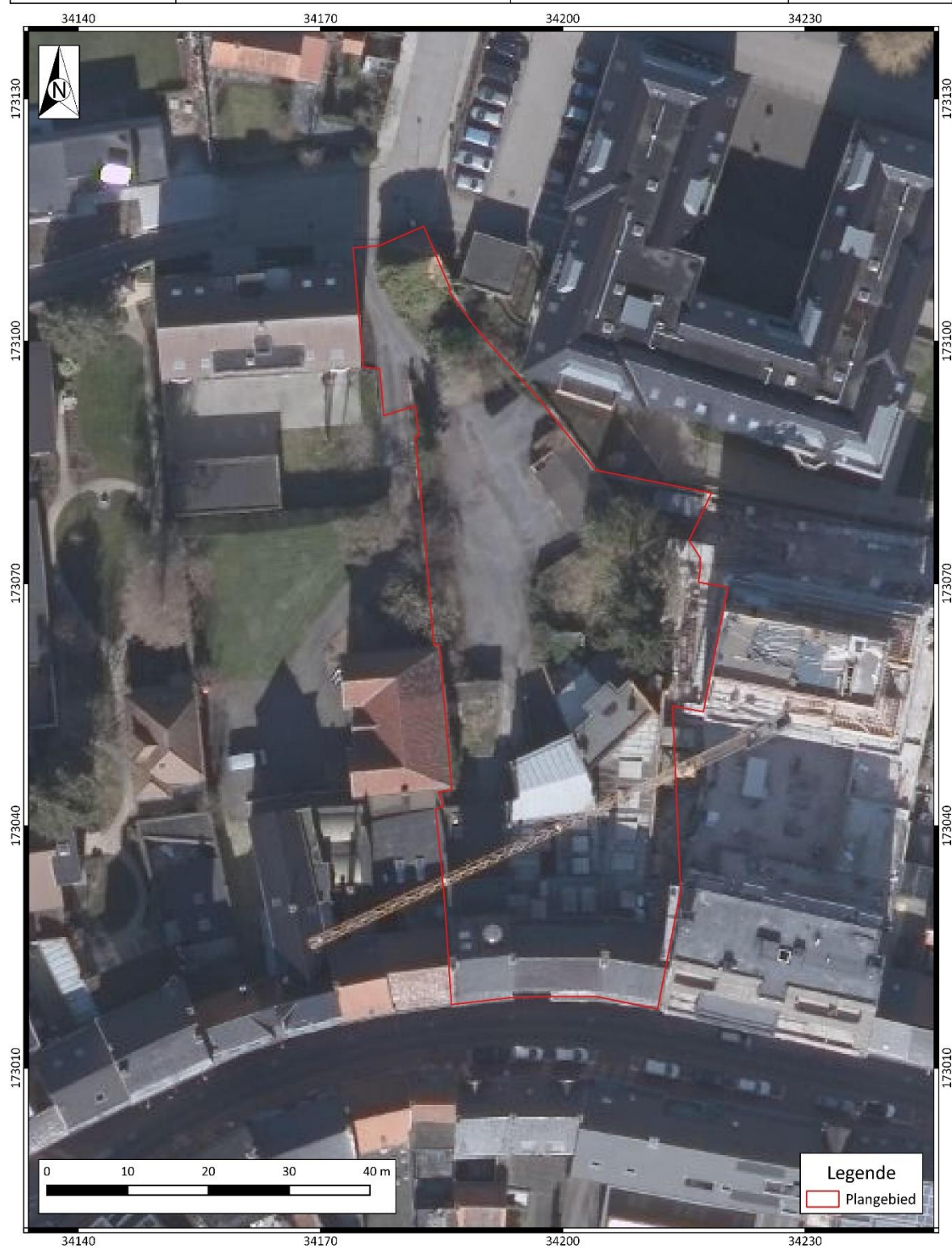
The map displays the Gasthuis area in Maastricht, with a red outline indicating the Plangebied. Key streets include Kazemarktstr., Doornstr., Hoveniersstr., t'Schellewerk, Engelstr., Beiaardstr., Gasthuisstr., N333, Hoppemus., Duinkerkestr., Werf, Sint-Annast., Hofstr., Boomgaardstr., N333, Casselstraatstr., Babbelaarstr., Peperstr., Hondstr., Vrederegerecht, Weeuw-hof, Boeschepstr., N304, Burghemester Gasthuis, N304, Vroonhof, Kerkstr., N308, Garenstr., GroteMarkt, Veurnestr., N321, Guido Gezellestr., Pr., and Rekthof. Landmarks include Hellekapelle, St.-Stanislas-coll., and Rekthof. A scale bar at the bottom indicates distances from 0 to 400 meters. A legend in the bottom right corner identifies the Plangebied with a red outline.

BAAC Vlaanderen Rapport 1258

BAAC ARCHEOLOGIE EN BOUWHISTORIE	Poperinge Gasthuisstraat Plangebied op GRB	Projectnummer BAAC: 2019-0320 Projectcode proefsleuvenonderzoek: 2019F40	Datum: 23-8-2019 Schaal: 1:300
---	---	--	-----------------------------------

Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (1:1; digitaal; 23-08-19)

Plan 3: Plangebied met gekende verstoringen op de orthofoto. (1:1; digitaal; 23-08-2019)

1.1.2 Aanleiding

De voorliggende nota omvat de uitgestelde uitvoering van de maatregelen opgelegd na eerder archeologisch vooronderzoek. Dit werd gerapporteerd in de archeologienota *“Archeologienota Poperinge Gasthuisstraat” (ID6335)*. Het reeds uitgevoerde vooronderzoek omvatte enkel een bureauonderzoek. Het bureauonderzoek voor het plangebied werd in Januari 2018 uitgevoerd door Ruben Willaert bvba en verwerkt in de archeologienota *“Archeologienota Poperinge Gasthuisstraat, Verslag van Resultaten”*.

De synthese van het bureauonderzoek luidde als volgt:

“Aanleiding van het bureauonderzoek met betrekking tot het projectgebied Poperinge Gasthuisstraat vormt de geplande realisatie van een woon- en winkelcomplex. Deze werkzaamheden kunnen een bedreiging vormen voor het eventueel bewaarde ondergrondse erfgoed.

Naar aanleiding van de geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag binnen een vastgestelde archeologische zone, waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300m² of meer bedraagt, werd een archeologienota opgemaakt. Op basis van dit bureauonderzoek werd nagegaan of een verder archeologisch traject met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of er een (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

Uit het bodemkundig/landschappelijk onderzoek blijkt dat het bodemtype van kunstmatige aard is, wat niet verwonderlijk is gezien de verstedelijkte context. Binnen het plangebied bevindt zich een overwelfde beek, de Hiphooksbeek, die in verbinding staat met de Poperingevaart die in de 14e eeuw verschillende ingrepen onderging om bevaarbaar te worden. Deze overwelfing blijft ook onveranderd in de nieuwe geplande werken.

De Centraal Archeologische Inventaris duidt in de onmiddellijke omgeving van het plangebied ook verschillende vindplaatsen aan. Opgravingen tonen ook aan dat het gebied reeds intensief in gebruik was vanaf de ijzertijd. Ter hoogte van de Casselstraat en Gasthuisstraat werd tevens een verhard wegtracé aangetroffen dat vermoedelijk teruggaat op de weg tussen Aardenburg en Cassel uit de Romeinse periode. Vermoedelijk moet de oudste stadskern gesitueerd worden in de driehoek van de Bommelaarsbeek, Vleterbeek en de Hondstraat. Hierbinnen valt het projectgebied. Opgravingen uitgevoerd binnen deze driehoek (zoals bijvoorbeeld op de Grote Markt, de Gasthuisstraat zelf en de Veurnestraat tonen verschillende artisanale activiteiten aan die vaak teruggaan tot de volle middeleeuwen. Op de terreinen ten noorden van het projectgebied werd in het verleden reeds een opgraving uitgevoerd waarbij resten gevonden werden van leerlooiersactiviteiten. Dergelijke resten werden eveneens al aangetroffen in de nabije Veurnestraat, tijdens opgravingen uit 2013 werden 2 leerlooierijen teruggevonden. Nog werden verschillende ovens gevonden vlakbij de beekbedding, het gaat vermoedelijk om brouwersovens. Ook werden er sporen gevonden van kadeactiviteit aan de Bommelaarsbeek. Er werden eveneens bewoningssporen aangetroffen in de vorm van huizen uit ijzerzandsteen en verschillende waterputten en afvalkuilen. Ook op de naburige Grote Markt werden verschillende kuilen gevonden die wijzen op artisanale activiteiten, naast restanten van houten woningen, een weg met 2 afwateringsgrachten en restanten van een vermoedelijke natuurlijke beek. Op de hoek van de Grote Markt en de Veurnestraat werd een klein vooronderzoek uitgevoerd waarbij voornamelijk restanten van bewoning werden aangetroffen. Belangrijker voor deze studie is de opgraving uitgevoerd door archeologen van BAAC Vlaanderen bvba in 2016 net naast het projectgebied. Hierbij werden verschillende resten aangesneden die teruggaan tot de 12e eeuw. Op basis van de opgravingsresultaten is duidelijk dat de archeologische resten zich heel dicht onder het huidige oppervlak bevinden.

Op basis van de verkregen informatie uit dit bureauonderzoek is duidelijk dat het plangebied zich binnen de oudste kern van de stad Poperinge bevindt, haar ligging aan de Gasthuisstraat toont de mogelijke aanwezigheid van archeologisch erfgoed aan. Op basis van het bestudeerde kaartmateriaal is duidelijk dat het terrein in het verleden bebouwing heeft gekend en dit is ook zo tot op heden, zeker voor wat het zuidelijke deel van het plangebied betreft¹.”

1.1.3 Onderzoeksopdracht

Het doel van het vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van proefputten is een uitspraak te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van het onderzoeksterrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van het terrein op te graven. Inzicht verwerven in de stratigrafische opbouw en gaafheid van het bodemarchief binnen het onderzoeksterrein maakt hier integraal deel van uit. Bovendien kan achterhaald worden of er archeologische resten of sporen aanwezig zijn in de bodem en kunnen deze sporen verder onderzocht worden. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan beslist worden of verder onderzoek (opgraving) al dan niet aangewezen is.

Voor het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefputten werden in het programma van maatregelen van de archeologienota² volgende onderzoeksvragen opgesteld die beantwoord moeten worden:

- In welke mate is het terrein reeds verstoord?
- Zijn er sporen aanwezig? Indien ja, zijn die van natuurlijke of antropogene oorsprong?
- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?
- Kan er meer informatie verkregen omtrent de Hipoeksbeek, eventueel wanneer deze werd overwelfd? Is er een relatie tussen de Hipoeksbeek en de eventuele artisanale activiteiten die op het terrein werden uitgevoerd.
- Zijn er sporen van een eventuele kade voor deze beek of niet?
- Zit het archeologisch niveau aan de Gasthuisstraat dieper dan 1,5m of niet.
- Zijn er sporen aanwezig, die in verband te brengen zijn met leerlooiersactiviteiten, zoals die al werden aangetroffen in de buurt? Indien ja, kunnen deze sporen gedateerd worden? Hoe is de bewaringstoestand van de sporen? Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten op over de site?
- Zijn er sporen aanwezig, die in verband te brengen zijn met andere artisanale activiteiten? Indien ja, kunnen deze sporen gedateerd worden? Hoe is de bewaringstoestand van de sporen? Is er een fasering tussen verschillende artisanale fases en activiteiten?
- Zijn er sporen aanwezig die in verband kunnen gebracht worden eventuele bewoning van dit deel van het oude Poperinge? Welke zijn deze bewoningssporen en hoe kunnen deze gedateerd worden?
- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen de kennis van deze percelen?

¹ LEFERE et al. 2017

² LEFERE et al. 2017

- Kunnen er één of meerdere relaties vastgesteld worden tussen eventuele artisanale activiteiten en/of bewoningssporen in het plangebied en deze uit afkomstig uit de opgraving ten noorden van het projectgebied?
- Welke vraagstellingen dienen geformuleerd te worden voor het vervolgonderzoek?

2 Proefputtenonderzoek

2.1 Beschrijvend gedeelte

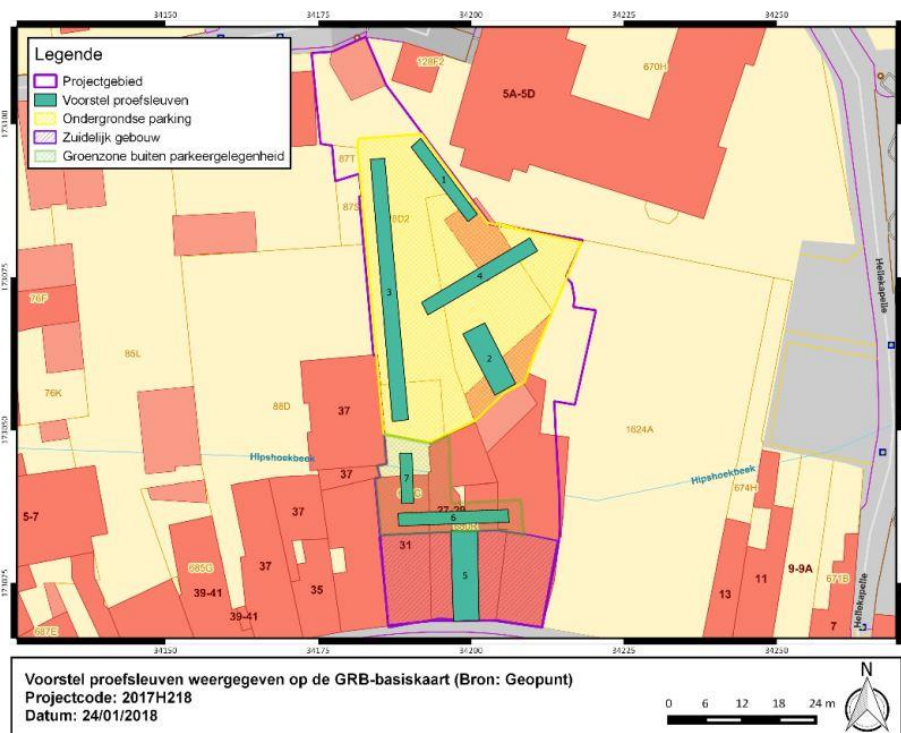
2.1.1 Administratieve gegevens

Proefputtenonderzoek	Projectcode BAAC	2019-0320
	Projectcode	2019F40
	Veldwerkleiders	David Demoen en Niels Schelkens (archeoloog)
	Erkend archeoloog	Niels Schelkens (Erkenningsnummer: 2017/00186)
	Betrokken actoren	Stefanie Sadones (archeoloog) Emmy Van Laere (archeoloog) Muhammad Munem (archeoloog) Robrecht Vanoverbeke (archeoloog)
	Betrokken derden	Jan Decorte (Erfgoedcoördinator IOED C07)

2.2 Werkwijze en strategie van het vooronderzoek

2.2.1 Methoden en technieken

Voor de *algemene bepalingen* wordt verwezen naar de desbetreffende hoofdstukken³ in de Code Goede Praktijk.⁴ In het PVM van de archeologienota werd een proefputten-plan opgesteld dat hieronder wordt weergegeven.

Figuur 1: Geadviseerd proefputtenplan uit het PVM van de archeologienota

³ Hoofdstuk 8 tot 12

⁴AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017

Figuur 2: Foto's van het terrein tijdens het onderzoek

2.2.1.1 Specifieke methodologie

Inplanting proefputten

Zoals beschreven in het Programma van Maatregelen werd de methode van proefputten gebruikt. Over het terrein werden verschillende sleuven van ca 2-4 meter breed aangelegd met een tussenafstand van maximaal 15 meter. In het programma van maatregelen werd een sleuvenplan vooropgesteld met zeven sleuven over het gehele terrein (Zie Figuur 1). Bij de aanvang van het onderzoek bleek dit echter om verschillende redenen niet uitvoerbaar. Op 12 juni 2019 vond een overleg plaats met Jessica Vandevelde (Agentschap Onroerend Erfgoed) en Jan Decorte (IOED CO7) waarbij het puttenplan werd aangepast waarbij vijf proefputten werden geadviseerd. Daarvan werden twee werkputten samengevoegd zodat er vier werkputten werden bekomen. Uiteindelijk werd dit alternatief proefputtenplan uitgevoerd, wat verderop in paragraaf 2.2.3 zal besproken worden (Zie Plan 4).

Selectie vondsten

Alle vondsten die tijdens de aanleg van de putten en het opschaven, couperen en afwerken van de sporen worden aangetroffen, werden verzameld en geregistreerd. Bij relevante archeologische sporen of bodemeenheden werd daarenboven actief op zoek gegaan naar vondsten. Enkel in sporen met een duidelijk recente ouderdom werden niet alle vondsten systematisch ingezameld.

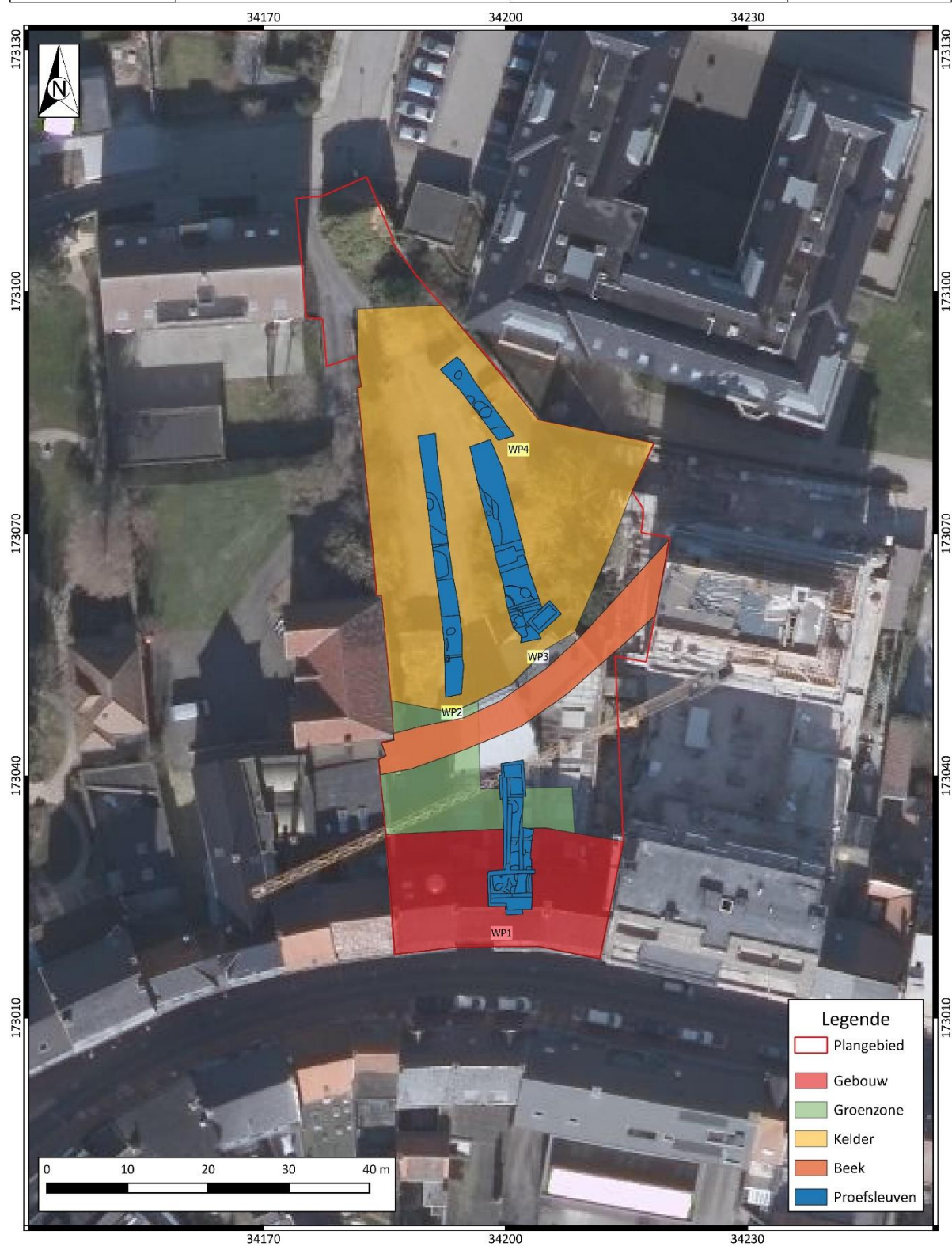
Staalname

Er werden geen stalen in kader van natuurwetenschappelijk onderzoek genomen omdat reeds tijdens het veldwerk duidelijk was dat vervolgonderzoek zou volgen, waar meer gerichte staalnames zullen gebeuren.

Profielwanden

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden profielen geregistreerd, teneinde een zo representatief mogelijk beeld te bekomen van de bodemkundige opbouw en antropogene lagen in het plangebied. Rekening houdende met de natuurlijke, archeologische en technische omstandigheden werden de profielen gelijkmatig over de hele site verspreid. Vervolgens werden deze per laag of horizont lithologisch en bodemkundig beschreven. Belangrijke bodemeigenschappen, zoals textuur, kleur, inclusies en bodemhorizonten werden gedetermineerd en beschreven.

BAAC ARCHEOLOGIE EN BOUWHISTORIE	Poperinge Gasthuisstraat Aangelegd sleuvenplan	Projectnummer BAAC: 2019-0320 Projectcode proefsleuvenonderzoek: 2019F40	Datum: 23-8-2019 Schaal: 1:400
---	---	--	-----------------------------------

Plan 4: Inplanting proefputten op orthofoto en de toekomstige inplanting (1:1; digitaal; 23-8-2019)

2.2.2 Organisatie van het vooronderzoek

Het veldonderzoek werd uitgevoerd van 24 juni 2019 tot en met 26 juni 2019, onder leiding van erkend archeoloog David Demoen. Verder werd het veldwerk uitgevoerd door archeologen Stefanie Sadones, Muhammed Munem, Emmy Van Laere en Niels Schelkens. De werkzaamheden worden per dag vermeld in de dagrapporten (Zie 8.1 Dagrapporten). Er was een plaatsbezoek van erfgoedcoördinator Jan Decorte.

De putten werden aangelegd met behulp van een kraan op rupsbanden van 21 ton met een gladde graafbak van 2 m. In werkput 2 werd een tweede vlak aangelegd onder de aanwezigheid van enkele vloeren. Van alle putten werden overzichtsfoto's gemaakt. De sleuven en sporen werden ingetekend door middel van een GPS van het type Geomax Zenith 25 PRO en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Indien een spoor zich tegen de putwand bevond, werd het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Sporen-, foto- en vondstenlijsten werden digitaal geregistreerd in het veld. Gebruik makend een GIS-omgeving werden de verzamelde data verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk grondplan.

Figuur 3: foto methodiek: optekenen van profielwand en registratie sporen

2.2.3 Afwijkingen uitvoer onderzoek

Het onderzoek werd uitgevoerd volledig conform de opgestelde methode en strategie en conform de Code van Goede Praktijk. Zoals reeds aangehaald zijn enkele afwijking op te merken tegenover het opgestelde proefputtenplan in het programma van maatregelen. Deze afwijkingen werden reeds besloten op een startvergadering in overleg met Jessica Vandevelde en Jan Decorte (erfgoedconsulent en erfgoedcoördinator) op 12 juni 2019.

De haaks uitgezette sleuven verdwenen van het plan waarbij enkele parallelle sleuven werden verlengd en/of iets verschoven binnen het plangebied. Redenen hiervoor waren een betere spreiding en dekkingsgraad en een optimalere circulatie van de machinerie (kraan, oplegger en sonderingsvoertuig) over het plangebied. Daarnaast was er aandacht voor de stabiliteit van de huidige Gasthuisstraat door deze niet te ondergraven in de onmiddellijke nabijheid. Er werd een puttenplan bekomen met vier werkputten.

2.2.4 Inbreng specialisten en externe wetenschappelijke begeleiding

Jan Decorte werd geconsulteerd bij de startvergadering en de opmaak van de huidige nota.

2.2.5 Assessment onderzoeksterrein

2.2.5.1 Landschappelijke en aardkundige situering

Zie 1.3.2 beschrijving aardwetenschappelijke gegevens uit het verslag van resultaten van de archeologienota (ID6335)⁵.

2.2.5.2 Bodem, paleolandschap en referentieprofielen

Zie 1.3.2 beschrijving aardwetenschappelijke gegevens uit het verslag van resultaten van de archeologienota (ID6335).⁶

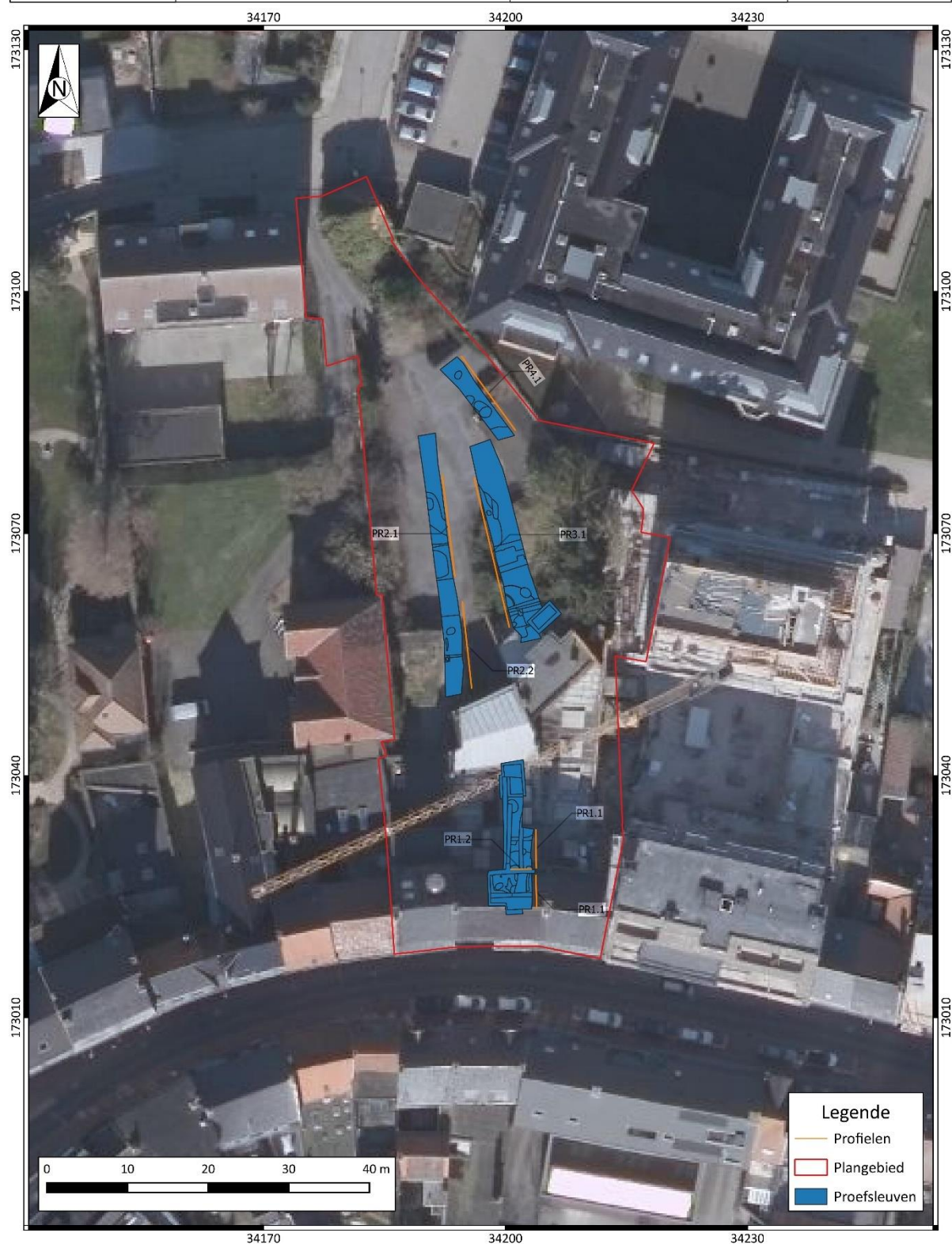
Aangelegde profielen tijdens het onderzoek

Er werd getracht inzicht te verwerven in de verticale stratigrafie van het gehele onderzoeksterrein. Zo werden in alle werkputten bodemprofielen aangelegd en geregistreerd (Zie Plan 5). De bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied is zeker als complex te omschrijven. Daarbij lijkt de complexiteit af te nemen van zuid naar noord. In de putten langsheen de Gasthuisstraat zijn veel meer lagen te bemerken dan in de werkputten op het achterliggende terrein.

⁵ LEFERE et al. 2017

⁶ LEFERE et al. 2017

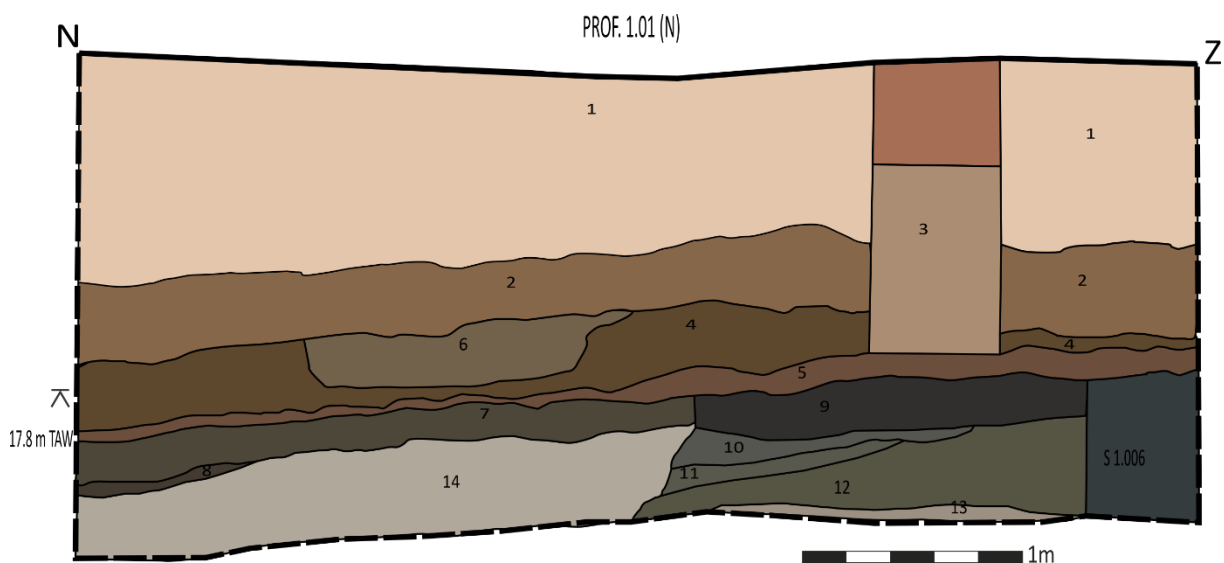
BAAC ARCHEOLOGIE EN BOUWHISTORIE	Poperinge Gasthuisstraat Profielen	Projectnummer BAAC: 2019-0320 Projectcode proefsleuvenonderzoek: 2019F40	Datum: 23-8-2019 Schaal: 1:400
---	---	--	-----------------------------------

Plan 5: Overzichtsplan van alle profiel op het sleuvenplan (1:1; digitaal; 23-08-19)

Profiel 1.01:

Profiel 1.01 betrof de oostelijke putwand van werkput 1. Een recente muur, scheidt het noordelijk deel van dit profiel met het zuidelijk deel. Deze muur werd niet opgenomen in de tekening daar de muur opgetekend is in profiel 1.02. In dit noordelijke deel werd onder in een kleine laag moederbodem (L13) bereikt op 17,11 m TAW. Links in het profiel bevindt zich een omvangrijke laag (L14) die reductieverschijnselen vertoont (blauwe vlekken). Deze worden verklaard door de aanwezigheid van verschillende lagen die mogelijk te interpreteren zijn als een gracht in dit deel van het vlak. Daarnaast begeven zich enkele lagen die zeer vaag in elkaar overlopen en waar naast een klein kleurverschil vooral een variatie in bewaring van organische resten wordt opgemerkt. Deze organische resten kunnen restanten zijn van aangebrachte oeverversterkingen van de voormalige Hipshoekbeek. Aan de rechterzijde worden deze lagen scherp doorbroken door de aanwezigheid van kuil S1006 op een diepte van 17,16 m TAW. Daarboven bevinden zich kenmerkend enkele homogene lagen (L7, L8, L9) die vaag in elkaar overlopen en waarin zowel houtskool en verbrande leem als inclusies worden herkend. Volgend daarop zijn enkele ophogingsfasen te herkennen die over het gehele profiel doorlopen en slechts doorbroken worden door de aanwezigheid van een muur (L3). Daarnaast werd in een van de lagen (L4) nog een kuil (L6) met daarin baksteen, mortel, ijzerpartikels en houtskool met lokale variatie geregistreerd. De bovenste laag vertegenwoordigt de huidige bouwvoor. In verschillende lagen (L2, L4, L6, L7) werd aardewerk aangetroffen. Dit leidde tot een algemene datering in de late middeleeuwen, aangezien er diagnostische elementen ontbraken die een fijnere datering toelaten.

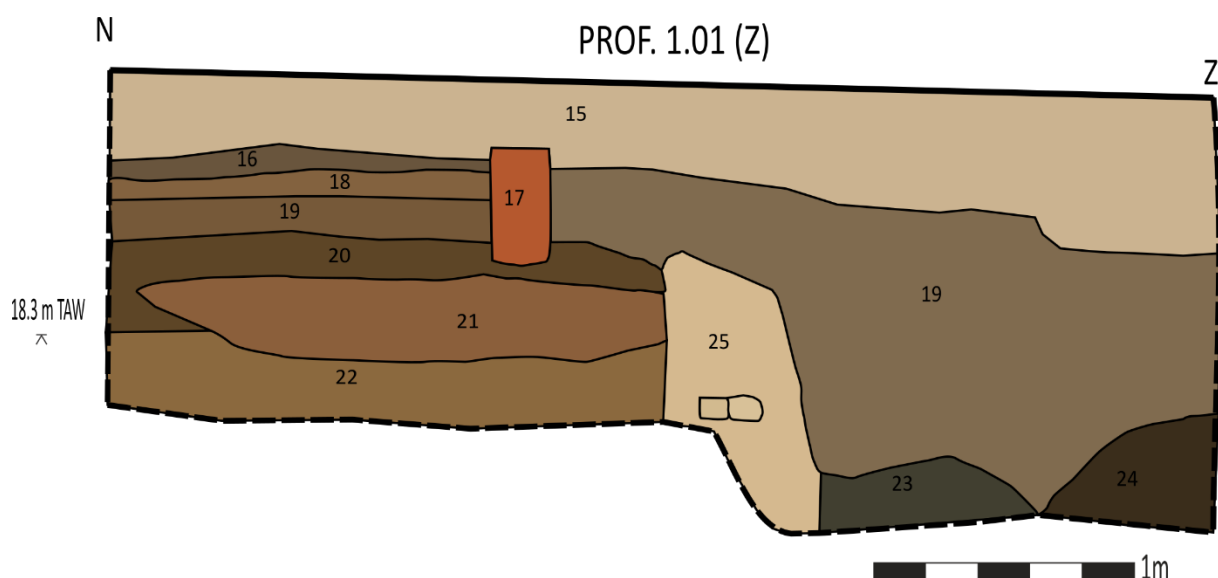

Figuur 4: Profiel 1.01 noordzijde

Figuur 5: Profiel 1.01 noordzijde.

Het zuidelijke profiel werd gekenmerkt door verschillende ophogings- en puinlagen (L16, L18, L19, L20, L21, L23, L24) waarin veel baksteen, mortel, natuursteen en houtskool zijn terug te vinden. De baksteenfragmenten en mortelbrokken zijn groot en daardoor vanop afstand te herkennen. Tussen deze lagen bevinden zich twee muren. Een recentere muur (S1011) hoger in het profiel bestaande uit rode baksteen en een beige zandmortel. De muur lager in het profiel werd geregistreerd als spoor S1013 op een diepte van 18,36 m TAW. Laag 22 werd in het vlak herkend als insteek en kreeg spoornummer S1020, deze heterogene laag in zandige klei heeft een bruingrijze tot grijze kleur en bevat baksteen, mortel en mangaanspikkels als inclusies. De hoogte werd gemeten op 18,03 m TAW.

Figuur 6: Profiel 1.01 zuidzijde

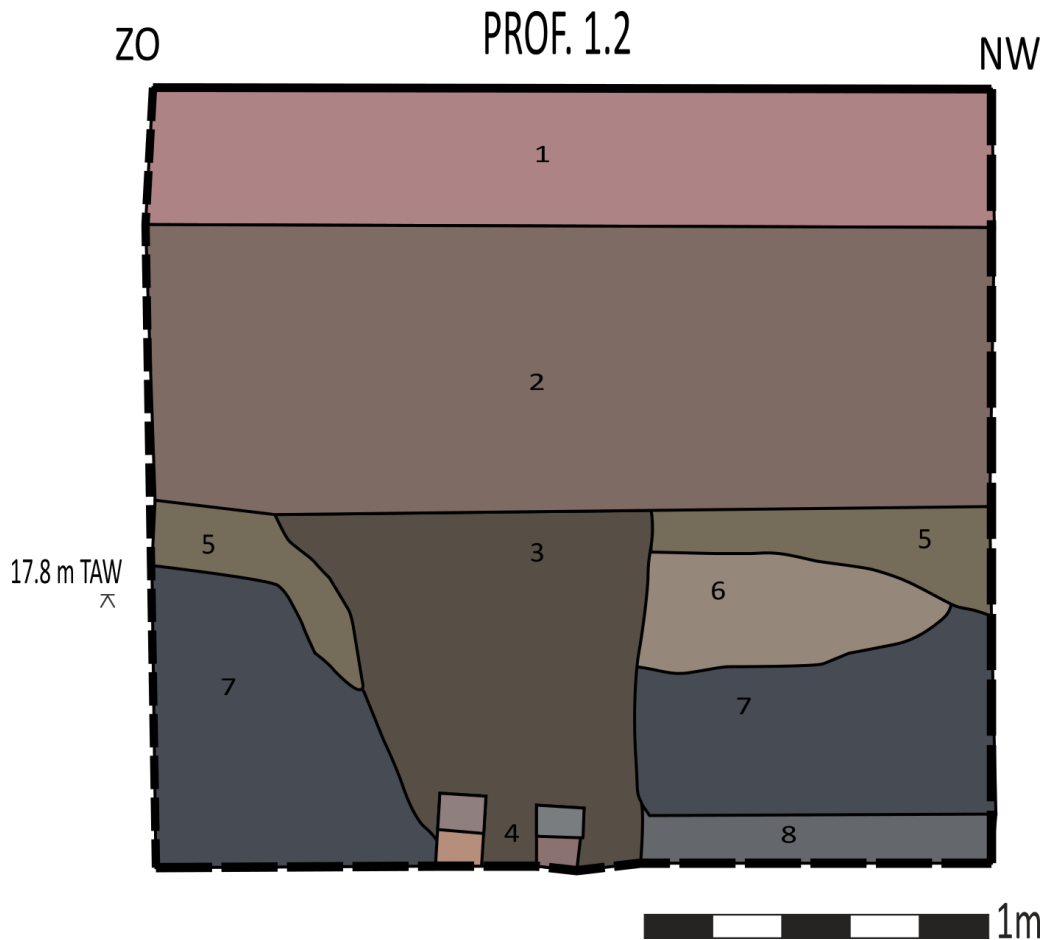
Figuur 7: Profiel 1.01 zuidzijde

Profiel 1.02:

Dit profiel bevindt zich onder de muur die vorige profielwanden van elkaar scheidde. Het staat dus haaks op profiel 1.01 met een zuidoost-noordwest oriëntatie. Bovenaan staat een recente muur (S1011) in roodpaarse baksteen en cementmortel op een oudere variant in rode baksteen en een zandige kalkmortel (S1013). Een zeer heterogene puinige laag (L3) vormt de insteek naar de goot die in het vlak werd aangetroffen en spoor S1005 meekreeg. Deze goot werd opgebouwd uit twee rijen rode baksteen, zonder sluitsteen en werd ingemeten op een hoogte van 17,05 m TAW. De insteek doorbreekt de ophogingslaag (L5) die reeds zichtbaar was in noordelijk profiel 1.01 (alsook daar L5). Verder is in dit profiel nog de kuil S1006 te herkennen (L7).

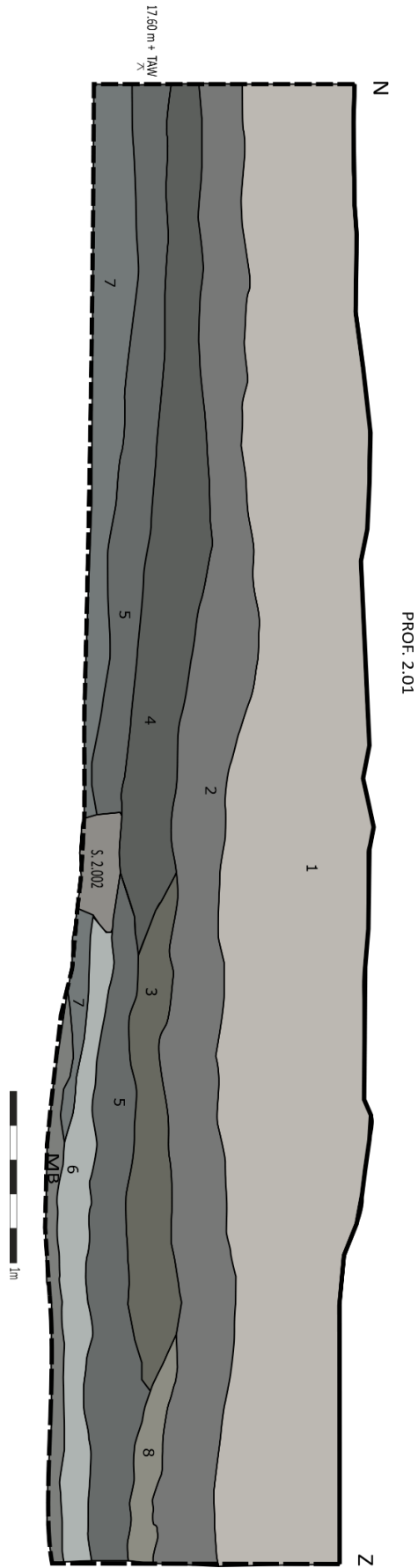
Figuur 8: Profiel 1.02

Figuur 9: Profiel 1.2

Profiel 2.01:

Profiel 2.01 betrof de oostelijke putwand van werkput 2. Het profiel beslaat de hele werkput. Uit het teruggevonden aardewerk behorende tot verschillende lagen (L3, L4, L5, L6, L7) uit dit profiel blijkt dat voornamelijk laatmiddeleeuwse ophogingslagen werden aangesneden. De bodem van een pan in vroeg rood aardewerk lijkt laag 3 in de 13^e eeuw te dateren. De laag ernaast (L4) werd door overwegend roodbakkend aardewerk voorzichtig in de 14^e eeuw geplaatst. Duidelijker is het materiaal teruggevonden in de laag eronder (L5) hier wijst het materiaal naar een datering in de 13^e-14^e eeuw. Door de grotere baksteen- en puinfragmenten, de positie bovenaan in het profiel, lijkt laag 2 naast de bouwvoor een recentere ophogingslaag te zijn. Deze twee lagen buiten beschouwing gelaten is er opmerkelijk minder aanwezigheid van grote baksteenfragmenten of intacte muurresten wat zou kunnen wijzen dat deze zone voorheen geen bebouwing heeft gekend. Onderin werd een stuk van de greppel S2002 zichtbaar, deze heeft een grijze tot donkergrijze vulling met een matige hoeveelheid houtskool en verbrande leem. De diepte van dit spoor werd ingemeten op 17,20 m TAW. De moederbodem werd rechtsonder in het profiel bereikt op een diepte van 17,23 m TAW.

Figuur 10: Profiel 2.01

Figuur 11: Profiel 2.01.

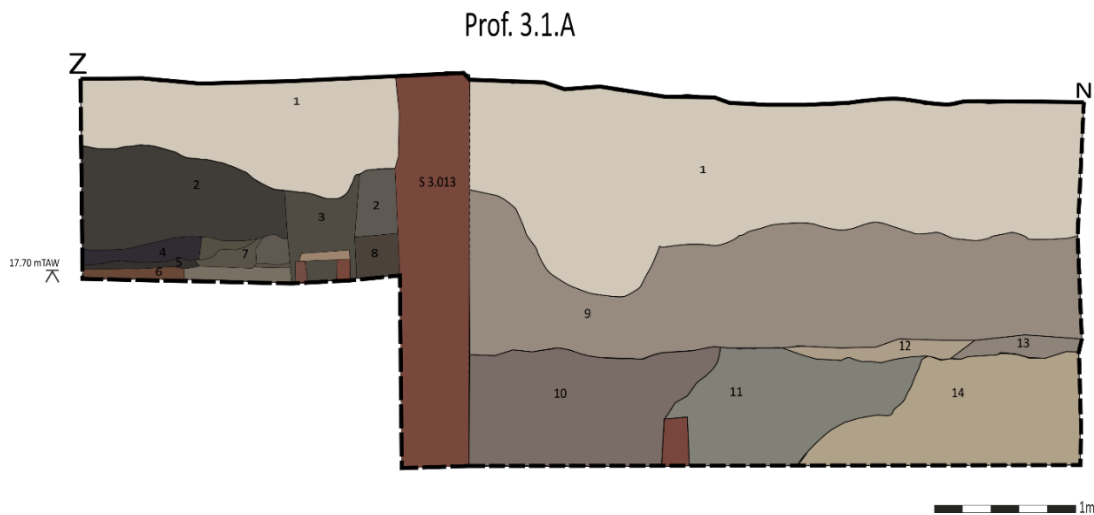
Profiel 3.01:

Profiel 3.01 werd aangelegd aan de oostzijde van WP3 en heeft een noord-zuid oriëntatie. In het zuidelijke deel zijn duidelijke restanten aanwezig van bebouwing in de vorm van muren en vloertjes. De opeenvolging van lagen is hier ook complexer als in het noordelijke deel. Het profiel is opgedeeld in twee delen opgedeeld door een recent bouwwerk die het profiel in zijn geheel onderbreekt. Daar het om een verstoring van de lagen gaat werd het niet getekend. Onder de bouwvoor bevinden zich ophogingslagen (L2, L4, L7 en L8) die doorbroken worden door de insteek van een goot (L3). In het profiel is de sluitsteen van de goot nog aanwezig. De inclusies van deze ophogingslagen bestaan uit grotere baksteen en mortelfragmenten, houtskool en verbrande leem die matig talrijk aanwezig zijn in de vullingen. Onderin bevinden zich nog twee lagen (L5 en L6) die te linken zijn met spoor 3004 (oven). Verbrande lagen die in verband staan met de eventuele aanwezigheid van een oven. De donkergrijze bijna zwarte houtskool laag (L5) die op een orangerode verbrande leem laag met brokken verbrande leem ligt zijn restanten van een oven die op deze locatie moet aanwezig zijn geweest. De hoogte hiervan werd opgemeten op 17,58 m TAW. Dit deel van het profiel wordt gescheiden van de rest van het profiel door een muur met spoornummer 3013 (Zie Figuur 12).

Naast de muur zien we een dik ophogingspakket (L9) met wederom relatief grote baksteen en mortelfragmenten die matig verspreid zijn over de vulling. Hieronder nog twee lagen (L12 en L13) die antropogeen zijn opgebracht. In dit profiel is ook nog een waterput en bijhorende insteek zichtbaar (L10 en L11). Deze insteek tekent zich af tegen de moederbodem (L14) bereikt in dit profiel (Zie Figuur 12). De onderzijde van dit deel van het profiel werd ingemeten op een hoogte van 16,35 m TAW.

Het profiel wordt even onderbroken, zoals reeds vermeld, door een recent bouwwerk, bestaande uit gemetselde muren en een gewapende betonnen vloer mogelijk een restant van een kelder. In het profiel dat vervolgens wordt opgetekend en zich dus noordelijker in de werkput bevindt, gaapt een recente verstoring doorheen de geregistreerde lagen. Deze verstoring werd veroorzaakt door de

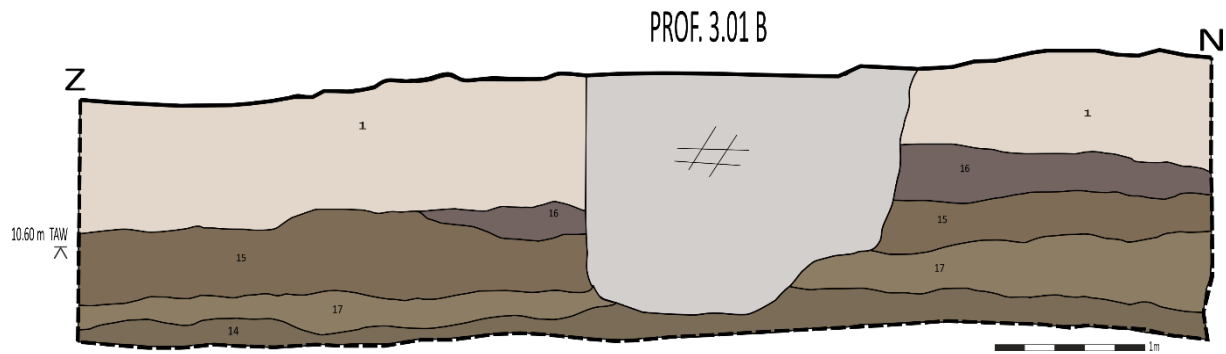
aanleg van leidingen. Tussen de bouwvoor bovenin en de moederbodem onderin zijn enkele ophogingslagen op te merken. Twee lagen (L15 en L16) zijn daarbij bijna identiek en lopen vaag over in elkaar. De ene is bruingrijs (L15), de andere is donkergrijs verder hebben deze homogenen lagen baksteen, mortel, bot en aardewerk als inclusies. Het aardewerk dateert de lagen in de 13^e -14^e eeuw. Daaronder ligt een donkergrijze homogene laag met gelijkaardige inclusies maar bijkomstig nog verbrande leem in. De scherven overwegend roodbakkerd aardewerk dateren de laag in de 14^e eeuw (Zie Figuur 14). De onderzijde van dit deel van het profiel werd ingemeten op een hoogte van 16,97 m TAW.

Figuur 12: Profiel 3.1 A

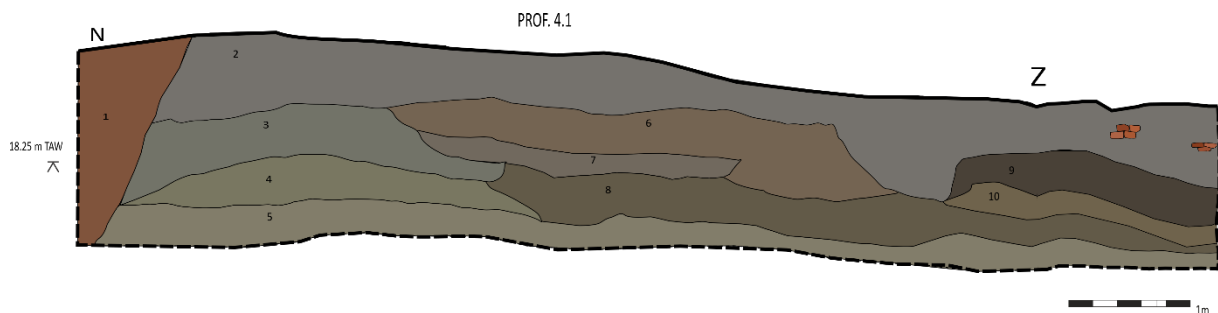
Figuur 13: Profiel 3.1 A

Figuur 14: Profiel 3.01 B

Profiel 4.01

Dit bodemprofiel werd aangelegd aan de noordoostelijke zijde van WP4. In het noorden bevindt zich een aanzet van grote puinkuil die tot onder in het profiel gaat. Daartegen loopt de Ap-horizont of bouwvoor die in het zuidelijke deel uitloopt in een muur. Daaronder begeven zich verschillende ophogingslagen die steeds vaag in elkaar overlopen. De verschillen tussen de lagen kunnen zich voordoen in kleur, textuur of intensiteit van de inclusies, maar ze bevatten allemaal baksteen, mortel, houtskool. Twee lagen (L6 en L8) konden door het aanwezige aardewerk worden gedateerd, waarbij de bovenliggende laag (L6) in de 15^e-16^e eeuw geplaatst wordt en de onderliggende laag (L8) uit de 14^e eeuw dateert. Aangenomen kan worden dat de ophogingslagen op hetzelfde niveau ongeveer gelijktijdig zijn. Onderin bevindt zich dan nog een laag moederbodem die gelegen is op een diepte van 17,60 m TAW.

Figuur 15: Profiel 4.1

Figuur 16: Profiel 4.1 zuidelijk deel.

Figuur 17: Profiel 4.1 noordelijk deel.

Algemeen kan gesteld worden dat de aangelegde profielen een complexe stratigrafie vertonen die iets lijkt af te nemen naar het noorden toe. In elke werkput van de vier aangelegde werkputten werd een profiel aangelegd. De meest intensieve oudere bewoningsporen in de vorm van muren en vloeren bevinden zich in het zuiden langs de Gasthuisstraat. Enkele verstoringen in de profielen komen voor door latere bebouwing die verspreid was over het projectgebied. Vondsten uit de profielen zorgen voor een datering in de late middeleeuwen. Restanten van de moederbodem werden aangetroffen tussen 17,11 m TAW en 17,60 m TAW.

2.2.6 Assessment sporen en structuren

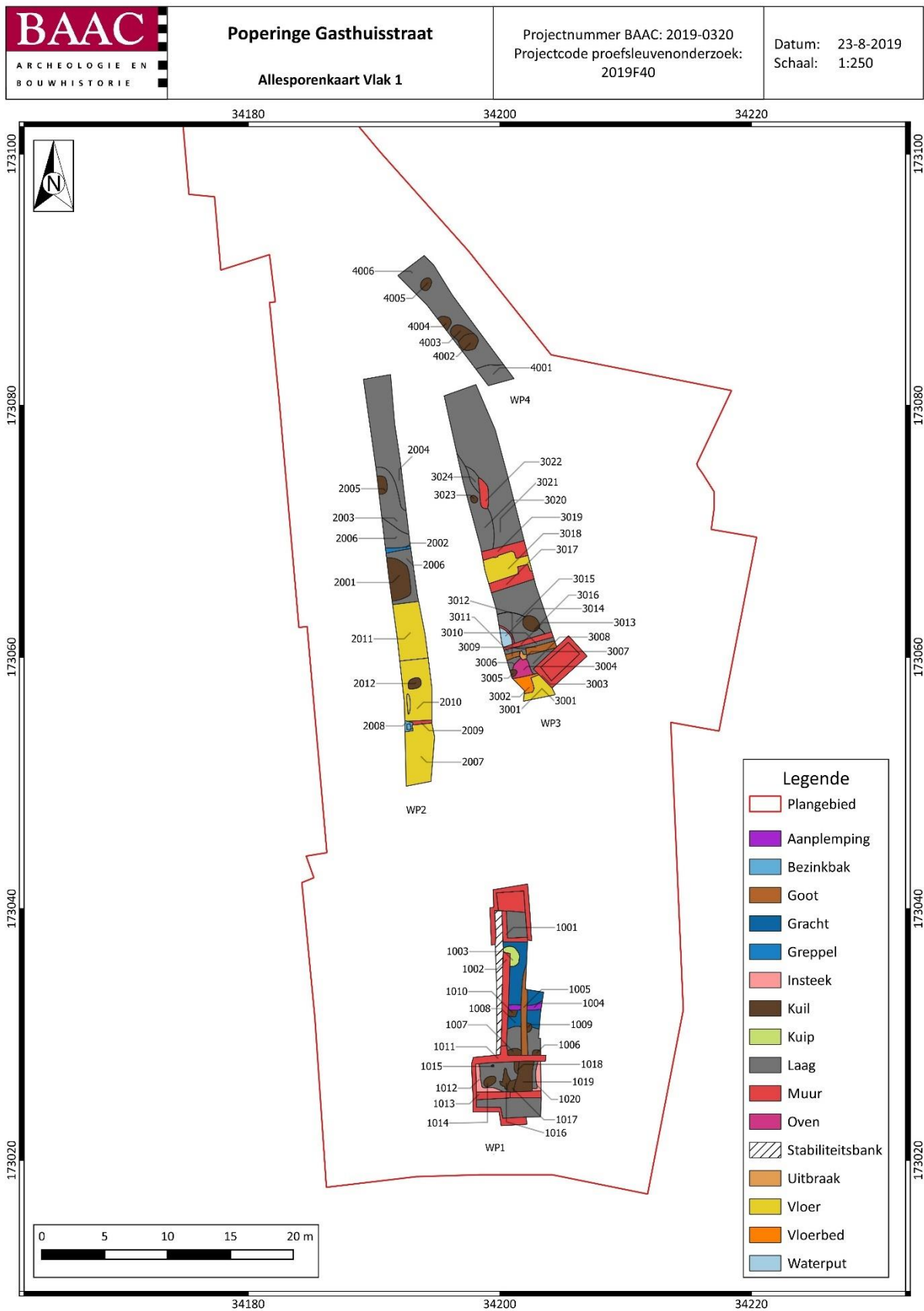
2.2.6.1 Manifestatie archeologische site aan huidig oppervlak

Er werden geen archeologische sites aan het huidige oppervlak aangetroffen.

2.2.6.2 Stratigrafie van de site

De antropogene stratigrafie van de site bestond uit meerdere relevante (leesbare) archeologische niveaus en kan algemeen beschouwd worden als complex over het gehele terrein. Daarbij zijn er verschillen tussen het voorliggende terrein aan de Gasthuisstraat en het achterliggende gebied. De complexiteit van de stratigrafie neemt af naarmate men zich meer naar het achterliggende terrein begeeft. Vier werkputten werden aangelegd waarbij enkel in werkput 2, twee vlakken werden aangelegd. In de werkputten zat er een vlak net onder het maaiveld waar zich enkele vloeren begaven. Dit was gelegen op een hoogte van 17.95 – 18.55 m TAW. Het maaiveld werd gemeten tussen 18 – 19.30 m TAW. Dit verschil is te verklaren door het oplopende terrein in het noorden naar de Engelstraat. Dat eerste vlak met aanwezige vloerniveaus behoort tot vlak 1, waarin een hoogteverschil was op te merken. Het lagere deel van vlak 1 lag op een hoogte tussen 16.40 – 17.60 m TAW. In WP2 werd een tweede vlak aangelegd onder de vloerniveaus naar een lagergelegen niveau op een diepte tussen de 17,62-17,24 m TAW.

2.2.6.1 Weergave onderzoek: kaarten

Plan 6: Allesporenkaart Vlak 1 in WP1 – WP4 (1:250; digitaal; 23-08-19)

BAAC ARCHEOLOGIE EN BOUWHISTORIE	Poperinge Gasthuisstraat Allesporenkaart Vlak 2	Projectnummer BAAC: 2019-0320 Projectcode proefsleuvenonderzoek: 2019F40	Datum: 26-9-2019 Schaal: 1:50
---	--	--	----------------------------------

Plan 7: Allesporenkaart vlak 2 in WP2 (1:50; digitaal; 26-09-2019)

2.2.6.2 Beschrijving sporenbestand

Bij de bespreking van de sporen wordt gebruik gemaakt van spoornummers die zijn opgebouwd uit vier cijfers, het eerste cijfer wijst steeds op de werkput waarin het spoor werd aangetroffen. De drie volgende cijfers betreft het nummer die werd toegekend aan het spoor. In totaal werden vier werkputten aangelegd. Daarbij is de sporenintensiteit groter in de eerste drie werkputten langsheen de Gasthuisstraat en centraal op het onderzoeksterrein. Werkput 4 gelegen op het meer achterliggende terrein in het noorden kende een lagere sporendensiteit.

De bespreking gebeurt per werkput, waarbij steeds de aangetroffen structuuronderdelen, waaronder muren, vloeren, goten en kuilen, watervoerende sporen, zullen worden besproken. Sporen van muurwerk werden aangetroffen in werkput 1 tot werkput 3. Bebouwing lijkt zich dan ook doorheen het verleden in deze zone van het onderzoeksterrein te situeren. De vloerenrestanten werden aangetroffen in werkput 2 en 3, waarbij de meerderheid uit een recent verleden dateert. Goten werden gevonden in werkput 1 en 3. Verder zijn enkele sporen in werkput 1 en 3 die wijzen op artisanale activiteiten opmerkelijk. Tijdens het proefputtenonderzoek werd nog te weinig data verzameld om wel afgelijnde bouwfases te onderscheiden. Wel kan gesteld worden dat bebouwing op het onderzoeksterrein aanwezig was, met zekerheid vanaf de 14e eeuw tot heden, mogelijk zelfs vroeger.

Werkput 1:

In werkput 1 werd één archeologisch vlak aangelegd dat zich situeerde op een hoogte variërend tussen 17,08 – 18,05 m TAW. De werkput is ca. 18 m lang, de breedte varieert van 2,5 m tot 5 m. In deze werkput werden sporen gevonden die in verband staan met de oudste gebruiksfase van het terrein (Ca. 12e – 13e eeuw). Deze ingrepen lijken alle te kaderen binnen een poging het waterzieke terrein meer leef- en bewoonbaar te maken. Uit de opgravingsgegevens van het naastgelegen terrein is geweten dat het terrein gedraineerd werd door verschillende greppelsystemen. Tijdens de 13^e tot 14^e eeuw werd het terrein voor het eerst systematisch gedraineerd. Hiertoe werd een netwerk van een zestal greppels aangelegd. Deze greppels kenden een algemene noord-zuidelijke of oost-westelijke oriëntatie. Een gracht die reeds werd aangetroffen op het nabijgelegen terrein wordt vermoedelijk weer aangesneden in werkput 1. Deze brede gracht (S1008, de exacte breedte kon niet achterhaald worden door jongere sporen in het vlak) werd blootgelegd en vertoonde tekenen van aanplemping om activiteiten langsheen de beek te kunnen uitvoeren. Deze oeverversterking was in het vlak zichtbaar door de aanwezigheid van een sterk organische band in de grachtvulling. Er werden geen houten ingeheide palen of vlechtwerk aangetroffen. Gezien de latere bebouwing op deze locatie moet een dempingsfase van dit greppelsysteem hebben plaatsgevonden die het terrein bouwrijp maakte. Restanten werden hiervan aangetroffen in een aangelegd profiel. Laag 14 in profiel 1.01 sluit met zijn gevlekte en aanwezigheid van gereduceerde brokken in de laag een geleidelijke demping uit. Er werd geen aardewerk aangetroffen die deze dempingsfase precies kan dateren. Indien parallellen mogen gelegd worden met het nabijgelegen onderzoek⁷ lijkt deze te hebben plaats gevonden in de vroege 14^e eeuw.

Uit de cartografische bronnen geanalyseerd in de archeologienota⁸, namelijk de Van Deventer-kaart⁹, is geweten dat het onderzoeksterrein langsheen de Gasthuisstraat reeds met zekerheid bebouwd was in de 16^e eeuw. Resultaten van de naburige opgraving wijzen echter op een oudere ontwikkeling van het terrein. Na de eerste semi-urbane gebruiksfase, werd het terrein voor een tweede maal grootschalig heringericht in de 14^e eeuw. Deze herinrichting bestond in eerste instantie uit een ophoging van het terrein. Deze stond in functie van het bouwrijp maken van de bodem. Het is immers

⁷ DEMOEN 2017

⁸ LEFERE et al. 2017

⁹ Bron KBR

na deze ophoging dat een eerste structurele bebouwing op het terrein ontstond. Deze was gericht op de toenmalige Gasthuisstraat. Verschillende muren werden aangetroffen in de werkput langsheen de Gasthuisstraat of in de werkputten centraal op het onderzoeksterrein.

In werkput 1 werden diverse delen muurwerk aangetroffen. Stratigrafisch lijkt een onderscheid gemaakt te kunnen worden tussen sporen S1001, S1002, S1013 en spoor S1011. Op een lager niveau bevinden zich de muren S1001, S1002, S1013, opgebouwd met rode tot roodoranje bakstenen met een beige, okergele kalkmortel met witte spikkels. De afmetingen van de bakstenen zijn 22x10x5,5 of in halve stenen gebroken. Het zijn de muren en funderingen van de voormalige huizen die ouder dateren dan het bovenliggend muurwerk, S1011. Een sluitende datering voor deze bouwfase naar voor schuiven is niet evident maar lijkt zich naar alle waarschijnlijkheid te situeren in de 15^e -16^e eeuw. Los van de hoger gelegen positie valt het gebruik van recenter bouw materiaal bij S1011 op. De bakstenen hebben een rode tot paarsrode kleur en de muren zijn opgebouwd met een lichte kalkmortel of cementmortel. Het zijn de funderingen van de gebouwen die recent werden afgebroken.

In het vlak van werkput 1 werd eveneens een goot zonder sluitsteen aangetroffen, S1005, met een noord-zuid oriëntatie. Ze werd opgebouwd uit rode baksteen (22x11x5 cm) met een beige zandige kalkmortel (Zie Figuur 19). De stratigrafisch ligging dateert de goot als jonger dan de onderliggende sporen. In het nabijgelegen perceel werden twee goten uit de 15^e – 16^e eeuw aangetroffen die eenzelfde oriëntatie hebben en in het verlengde liggen van de aangetroffen goot, mogelijk behoren ze tot eenzelfde gootsysteem.

Vervolgens werden in hetzelfde niveau enkele interessante kuilen aangetroffen. Drie kuilen (S1006, S1007 en S1010) zijn in hun voorkomen zeer gelijkaardig. Het zijn alle drie heterogene kleiige tot zandig kleiige kuilen die een grijze tot donkergrijze kleur hebben maar waarin grijsgroene brokken in voorkomen daarnaast zijn er baksteen, ijzerzandsteen en houtskool inclusies. De grijsgroene kleur is mogelijk moedermateriaal dat het spoor opvulde. Hun stratigrafisch ligging vermoed enige ouderdom, zo worden S1006 en S1007 oversneden door de bovenliggende muur S1011 en de aanwezige goot S1005. Zo lijkt ook S1010 reeds aanwezig in het bodemarchief alvorens de aanplemping (S1004) het spoor oversnijdt. Een kuil die mogelijk fungeerde als afvalkuil en stratigrafisch lijkt te behoren tot de drie vorige kuilen is S1009, deze kuil wordt eveneens oversneden door de goot S1005 en werd dus eerder gevormd. De kuil in lemig zand heeft een grijze en donkergrijze kleur waarvan de heterogene vulling bestaat uit baksteenfragmenten, mortel en houtskool die sporadisch in het spoor voorkomen. Dit zijn de kuilen aangetroffen in het vlak ten noorden van muur S1011 die de werkput oversnijdt. Ze behoren tot de oudste gebruiksfase van het terrein.

Ten zuiden van muur S1011 werden eveneens enkele kuilen geregistreerd. Vier kuilen in zandige leem (S1014, S1016, S1017, S1018) vertonen duidelijke brandsporen er wordt veel houtskool in aangetroffen en ze bezitten ofwel een donkergrijze, zwarte of rode kleur, wat wijst op verbrande leem (Zie Figuur 18). S1014 werd gecoupeerd maar leverde slechts een dun laagje in doorsnede op.

Hoe deze brandsporen moeten geïnterpreteerd worden, wordt bemoeilijkt door S1019 die deze sporen grotendeels oversnijdt. Hij is daarmee jonger dan laatstgenoemde kuilen. Deze heterogene rechthoekige kuil in zandige leem heeft een bruinigrijze tot bruine kleur met baksteen, mortel en mangaanspikkels. Zijn afmetingen (245x148 cm) en rechthoekige vorm doet vermoeden dat het om een zandwinningskuil gaat. Verder onderzoek moet duidelijk maken of de onderliggende sporen gelieerd kunnen worden met ambachtelijke activiteiten. S1003 is wel een duidelijke getuige van ambachtelijke/economische activiteiten, het spoor bestond uit een houten ovale kuip (Zie Figuur 20). De matige bewaring zorgde voor broze houten duigen die nog zo'n 40 cm in het vlak gingen. Deze kuip is in verband te brengen met activiteiten van leerlooiers door het aantreffen van gemalen eikenschors of run in de kuip. De kuip werd overbouwd door een muur die lijkt te behoren tot de fasering in de 15^e -16^e eeuw. Stratigrafisch betekent dit dat de kuip ouder is dan de muur. Exacte datering bij

vervolgonderzoek moet verduidelijken. De kuip werd in dit onderzoek niet in detail onderzocht en afgewerkt, daar dit best in het vervolgonderzoek wordt gedaan, wanneer er een beter zicht op de sporen rondom zal zijn. Bovendien zorgden de natte omstandigheden voor niet de beste onderzoekscondities.

Figuur 18: Muurwerk en vlak met sporen S1012 – S1019 in WP1; jongere vergravingen snijden brandsporen ten midden van het vlak

Figuur 19: Muurwerk in WP1; Rechts in beeld muur S1002, in het vlak begeeft zich de goot (S1005) en voorraan in het vlak is de vulling van de gracht (S1008)

Figuur 20: Aangetroffen kuip in WP1 deels onder water door grondwater

Werkput 2

Werkput 2 ligt ten westen in het midden van het projectgebied. De werkput is ca. 32,5 m lang en 2 m breed. In werkput 2 werd een eerste vlak aangelegd op een hoogte tussen 16,86 – 18,52 m TAW. In het zuiden van de werkput werden meerdere vloerniveaus aangetroffen na registratie werd in dit deel van de werkput naar een tweede vlak gelegen tussen 17,27 – 17,64 m TAW.

Vlak1:

Zoals reeds vermeld verschenen bij de aanleg van de werkputten verschillende vloerniveaus. De vloer S2007 bestaat uit cementtegels gelegen net onder het maaiveld. De cementtegels zijn 30x30x? cm groot en zijn gelegd in cementmortel. Spoor 2008, een bezinkbakje, staat in rechtstreeks verband met deze vloer. Het bezinkbakje (40x40 cm) was opgebouwd uit rode industriële baksteen (20x10x? cm), het heeft een harde kalkmortel en bezetting langs de binnenzijde. De industriële baksteen plaatst deze bouwlaag in de 19^e – 20^e eeuw. Aansluitend ligt eveneens een recent muurtje (S2009). Spoor S2009 is een muur in rode baksteen (22x10x5,5 cm) met een zandige kalkmortel. Aanpalend in het vervolg van de sleuf liggen vloeren S2010 en S2011 op een iets lager niveau. De eerste is een kasseivloer, waarbij de stenen al iets uit verband zijn verrommeld. Daarnaast ligt een bakstenen vloertje in verband. De stenen van S2011 hebben een formaat van 22x11x5,5. Ze kennen duidelijk een oudere datering dan bovenliggende vloeren.

Twee kuilen werden geregistreerd die als afvalkuil te interpreteren zijn. Kuil S2005 ligt in het noorden van de werkput, S2012 in het zuiden. S2005 is een puinkuil met grote stukken baksteen en mortel. De grijsgroene en bruine kleiige grond bevatte verder nog ijzerpartikels en mangaanspikkels. Deze kuil werd duidelijk gevormd om bouwpuin te dumpen, de vulling bevatte meer puin dan aarde. De andere

kuil lokaliseerde zich onder de vloer met nummer S1010. Zoals reeds aangehaald bij de vloeren zag deze kasseivloer er verrommeld uit waardoor de onderliggende laag zichtbaar werd. Daarom is vermoedelijk kuil S2012 eerder een laag met zandige leem dan een kuil. Deze bruine laag/kuil bevat naast baksteen en mortel ook aardewerk en een metaalslak. Er werden 36 stukken aardewerk in teruggevonden, waarvan de dominante deelcategorie het grijsgedraaid aardewerk is en die de kuil een datering geven in de 14^e eeuw. Gezien de onderliggende kuilen, die verder nog besproken worden, 15^e – 16^e eeuws aardewerk opleverden, wordt des te meer duidelijk dat de sequentie beginnende van de vloer naar onderliggende lagen/kuilen nog te onduidelijk is door de beperkte omvang van de sleuf. Vervolgonderzoek kan hier duidelijkheid in scheppen.

Figuur 21: Vloeren (v.b.n.o S2007, S2010, S2011) in WP2 vlak 1

Vlak 2:

Voor de lengte van de vloeren die aangetroffen werden in vlak 1 werd na registratie een tweede vlak aangelegd op een dieper niveau. In dit tweede vlak werd een dubbele beerbak aangetroffen met verderop in de werkput nog twee muren. De muren in vlak 2 zijn voornamelijk opgebouwd in rode tot roodoranje bakstenen en hebben een beige, okergele kalkmortel met witte spikkels. De afmetingen van de stenen zijn 22x10x5,5cm of in halve stenen gebroken. Naast de dubbele beerbak werd S2015 aangetroffen, het betreft een rood bakstenen vloertje uit rode halve bakstenen (11x10x5,5 cm) (Zie Figuur 22).

In dit tweede vlak werden enkele grote onregelmatige kuilen gevonden die misschien eerder als laag te interpreteren zijn. Kuil S2016, een heterogene grijsbruine ovale kuil in zandige klei, bevat baksteenpartikels, mortel en houtskool. Kuil S2018 met homogene bruingrijze vulling in zandige leem heeft baksteen en mortel inclusies. Deze kuilen worden oversneden door een grote ovale kuil (S2022) gelegen langsheen de putwand. De bruingrijze vulling in zandige klei heeft baksteenfragmenten,

mortel en grotere puin inclusies. De grootste oppervlakte in vlak 2 wordt ingenomen door twee kuilen (S2020 en S2025). Kuil S2020 is een homogene donkergrijze tot grijze kuil in lemig zand, waar naast aardewerk ook baksteen, mortel en grotere puinpartikels werden in aangetroffen. Er werden 14 stukken aardewerk verzameld die overwegend rood gebakken aardewerk vertegenwoordigen. Het dateert het spoor in de 15^e-16^e eeuw. Kuil S2025 beslaat de volledige noordzijde van vlak 2 vlak in WP2. De donkergrijze tot grijze homogene laag in zandige klei heeft baksteen, mortel, houtskool en grotere puinbrokken als inclusies. Daarnaast werd er ook 54 stukken aardewerk in aangetroffen, die overwegend roodbakkend zijn. Het geeft de kuil een datering mee uit de 15e en 16e eeuw (Zie Plan 7).

Figuur 22: Muurwerk in WP2 vlak 2

Figuur 23: Muurwerk in WP2 vlak 2 in andere richting

Werkput 3

Werkput 3 is gelegen in het oostelijke middendeel van het projectgebied (Zie Plan 6). Er is slechts één vlak aangelegd op een hoogte tussen 16,37 – 18,57 m TAW. Dit grote hoogteverschil is te verklaren daar in het zuidelijke deel van de werkput, het niveau bijna direct onder het maaiveld begint en in het middendeel het vlak na muurwerk plots dieper reikt. Het meest opmerkelijke muurwerk in de werkput en tevens het oudste muurwerk teruggevonden in het plangebied is spoor S3022 (Zie Figuur 26). Deze muur is opgebouwd uit onregelmatige ijzerzandstenen met een beige kalkzandmortel. Ijzerzandsteen was het oudste stenen bouw materiaal dat in de streek werd gebruikt voor (monumentale) gebouwen. Het werd al vóór 1200 aangevoerd vanuit de getuigenheuvels net over de grens in Noord-Frankrijk. Op basis van de aangetroffen restanten op het naburige perceel krijgt de muur krijgt een voorlopige datering in de 14^e eeuw. Het is immers duidelijk dat na de 13^e – begin 14^e eeuwse activiteiten (drainagesystemen), het terrein meer systematisch ontwikkeld werd. In deze kan men onder andere ook verwijzen naar een verdere ophoging van het terrein aan het begin van de 14e eeuw. Deze ingrepen kaderen meer dan waarschijnlijk in het verder bouwrijp maken van het terrein net vóór het verschijnen van de eerste structurele bebouwing. Deze ophoging is een duidelijke *terminus post quem* voor het ontstaan van deze bebouwing. Er werd echter maar één dergelijke muur aangetroffen, verder onderzoek moet uitwijzen of meerdere restanten uit deze oudste bouw fase zijn bewaard gebleven.

Daarnaast werden nog muurwerk aangetroffen opgebouwd uit bakstenen met het formaat en uitzicht gelijkaardig aan deze van werkput 1 en 2, namelijk rode tot roodoranje bakstenen een beige, okergele kalkmortel met witte spikkels. De afmetingen van de stenen zijn 22x10x5,5cm of in halve stenen gebroken. In deze sleuf werd eveneens een goot aangetroffen die twee verschillende spoor nummers mee kreeg (S3009 en S3012). De goot wordt namelijk onderbroken door een uitbraakspoor die ze in twee splitst. De goot is opgebouwd in rode tot paarsrode baksteen met een beige zandige kalkmortel

met witte spikkels. Er werden halve stenen gebruikt (11x10x5cm). De goot liep dwars door de sleuf met een oost-west oriëntatie. Tegen de werkputrand werd een bakstenen ronde put aangetroffen. Verder onderzoek moet de functie aanduiden, dit kan een waterput of beerput zijn. Het muurwerk was één steens breed en opgebouwd uit rode baksteen met een beige zandige kalkmortel met witte spikkels. Ondanks de put niet volledig in de werkput lag, wordt de diameter ca. 2,20 m geschat. Er werd geen aardewerk in aangetroffen die een verduidelijkende datering zou opleveren. Toch is duidelijk dat het om een andere fase gaat dan de voorgaande en een zekere ontwikkeling van bewoning en bebouwing optreedt. Naar analogie met aangetroffen restanten op het naburige perceel kan een datering in de 15^e – 16^e eeuw voor opgesteld worden.

Bij de aanzet van werkput 3 aan het zuidelijke eind ligt een bakstenen vloertje (S3001) opgebouwd uit halve strekken (11x10x5 cm) gelegen naast recent vierkantig muurwerk zichtbaar op het maaiveld. Dit vloertje lag slecht enkele tientallen cm onder het maaiveld op een hoogte van 17.89 m TAW. In diezelfde werkput werd nog een recente betonvloer aangetroffen geflankeerd door twee muren. Uit dit spoor S3018 staken verschillende ijzerstangen waaruit blijkt dat het om gewapend beton gaat. Deze structuren behoren tot de bouwphase na de 16^e eeuw tot op heden.

Net zoals in werkput 1 werden enkele opmerkelijke sporen teruggevonden die kunnen wijzen op ambachtelijke activiteiten binnen het plangebied. Zo werd een brandspoor (S3004) aangetroffen waar de grond oranje-rood kleurt, baksteen en brokken verbrande leem werden aangetroffen. Vermoedelijk bevond zich op deze plaats een oven. De volledige vorm werd in het vlak nooit volledig gezien (door oversnijding van diverse kuilen) waardoor toewijzing tot een bepaald type of bepaalde functionaliteit in dit stadium niet mogelijk was.

In werkput 3 zijn de kuilen door hun kleinere afmetingen weer beter zichtbaar in het vlak. De meest recente is kuil S3005. Deze ovale kuil zandige leem, vlakbij de putwand, verstoort de oudere sporen. Er werd een scherf teruggevonden in industrieel wit aardewerk daterend uit 19^e-20^e eeuw. Kuil S3015 ligt rondom de aangetroffen waterput S3014 (Zie Figuur 24) en betreft de insteek ervan. Deze was ovaal met een grijze vulling in zandige leem met grijs-groen vlekken en bevatte baksteen, mortel en verbrande leem. Daarnaast had de vulling matig houtskool in zich en werd er enkele aardewerkfragmenten teruggevonden. Deze leverde geen exacte datering op maar konden geplaatst worden in de late middeleeuwen tot de nieuwe tijd. Kuil S3016 oversnijdt kuil S3015 en is daardoor later aangelegd. Het betreft een ovale kuil in zandige leem met een donkergrijze en groengrijze kleur met baksteen, mortel en houtskool inclusies. In het noorden van de sleuf werd nog een aflijning van een vage heterogene ovale bruine en donkergrijze kuil in zandige klei (S3023) herkend met baksteenpartikels en mortel inclusies.

Figuur 24: Bakstenen put S3014 in WP3

Figuur 25: Muur S3022 in het vlak van WP3

Figuur 26: Muur/ fundering in ijzerzandsteen spoor S3022

Werkput 4

Werkput 4 is de meest noordelijke werkput op het projectgebied. Er werd slechts één vlak aangelegd op een hoogte tussen 17,42 – 17,66 m TAW. De werkput kende een lengte van ca. 12 m en 2 m breedte. Er werden enkel kuilen in de werkput aangetroffen. De kuilen in werkput 4 tekenen zich af in de moederbodem. De geringe aanwezigheid van sporen in deze werkput bevestigt dat de complexiteit in de stratigrafie afneemt richting het noorden van het projectgebied. Kuil 4002 en kuil 4003 zijn zeer gelijkaardig, toch is laatstgenoemde eerder heterogeen. De kuilen hebben een kleiige textuur in bruintinten en baksteen, mortel en mangaan worden herkend als inclusies. Ze lijken dan ook samen een geheel te vormen. Kuil S4004 een ovale homogene bruingrijze kuil met baksteen, mortel en houtskool inclusies. Ligt slechts gedeeltelijk in de werkput. De heterogene kuil S4005 heeft een ovale vorm waarvan de vulling donker bruingrijs en bruin is. In het spoor werden inclusies herkend van baksteen, mortel, houtskool en ijzerpartikels. De locatie van deze kuilen doet vermoeden dat het om afvalkuilen gaat gelegen op de achtererven.

2.2.6.3 Fasering sporenbestand

De aangetroffen sporen en structuren dateren niet allen uit één en dezelfde periode, waardoor er een fasering van de sporen kan opgesteld worden. Hun stratigrafisch ligging gekoppeld aan vondsten die werden gevonden zorgen voor een duiding in de tijd.

Aanwijzingen voor een eerste fase, in de 13e eeuw – vroege 14e eeuw, werd teruggevonden in de restanten van een greppel aangetroffen in werkput 1. De bedding van een oude gracht die zich onder alle jonger aangetroffen sporen bevindt, vertegenwoordigt een periode waarin het terrein voor het

eerst systematisch werd gedraineerd. Dit gebeurde om het waterzieke gebied leefbaarder te maken. Deze invulling kon gemaakt worden door verbanden te leggen met het naastgelegen terrein waarbij een daar aangetroffen gracht lijkt door te lopen in werkput 1 (Zie Figuur 27). Er werd geen aardewerk aangetroffen die deze datering kon bevestigen. De geringe aanwezigheid van sporen uit deze periode zorgt voor een verwachting van nog weinig bewoning in het plangebied. De gracht bevindt zich op een diepte van ca. tussen 17,02 m TAW -17,22 m TAW.

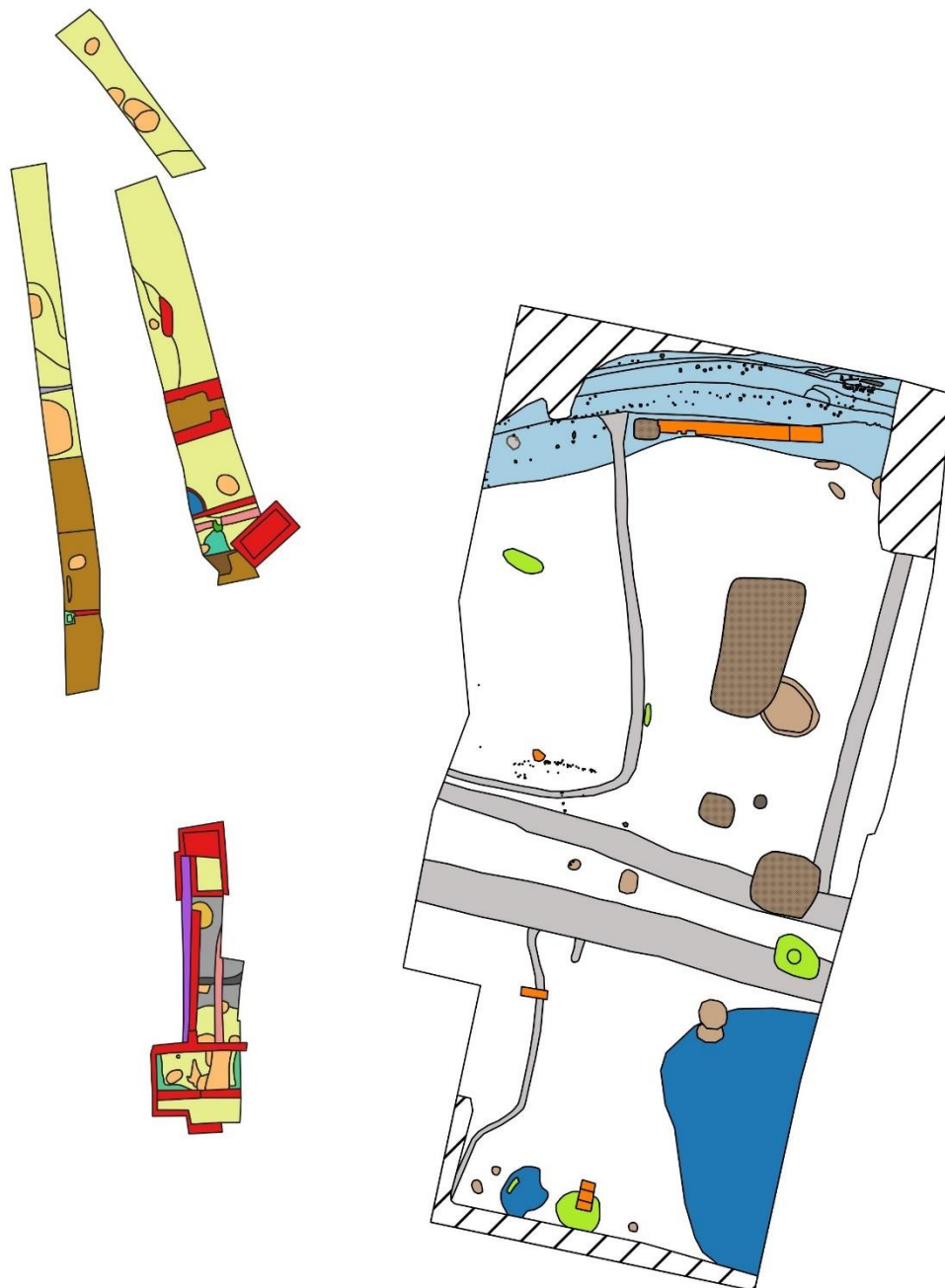
Na de eerste semi-urbane gebruiksfase, werd het terrein voor een tweede maal grootschalig heringericht in de 14^e eeuw. Deze herinrichting bestond in eerste instantie uit de demping van het greppelsysteem en een ophoging van het terrein. Deze stond in functie van het bouwrijp maken van de bodem. Het is immers na deze ophoging dat een eerste structurele bebouwing op het terrein ontstond. Laag 14 in profiel 1.01 sluit met zijn gevlekte en aanwezigheid van gereduceerde brokken in de laag een geleidelijke demping uit en lijkt daarbij de hypothese te bevestigen. De oudste bebouwingsfase lijkt voltrokken te zijn geweest in de 14^e eeuw, getuige hiervan is een ijzerzandstenen muur (S3022) in werkput 3. Andere sporen die mogelijk behoren tot deze fase zijn de houten kuip en verschillende aangetroffen lagen over het terrein (Zie Figuur 32). De sporen uit deze fase bevinden zich op een diepte van 16,35 m TAW – 17,31 m TAW.

Een derde fase vangt aan vanaf de 15^e – 16^e eeuw. Er worden al meer vondsten gedaan, wat een toewijzing vergemakkelijkt. Hiertoe behoren de meeste structuren die zijn aangetroffen, in de vorm van muren en vloeren (Zie Figuur 32). Stratigrafisch oversnijden zij duidelijk de sporen uit voorgaande fases. De sporen worden aangetroffen op een diepte van 16,88 m TAW – 18,03 m TAW.

Zichtbaar op het maaiveld of net iets eronder zijn de restanten uit de Nieuwste tijd. Het terrein werd intens bebouwd in de periode na de 16^e eeuw. De sporen bevinden zich duidelijk bovenaan in de stratigrafie. Vaak betreft het muurwerk en fundering van de gebouwen (daterend in 19^e – 20^e eeuw) die recent werden gesloopt voor de herontwikkeling. Kenmerkend voor deze fase zijn industrieel vervaardigde baksteen, beton en ander recent bouw materiaal. De sporen werden aangetroffen op een niveau tussen 17,43 m TAW – 19,17 m TAW.

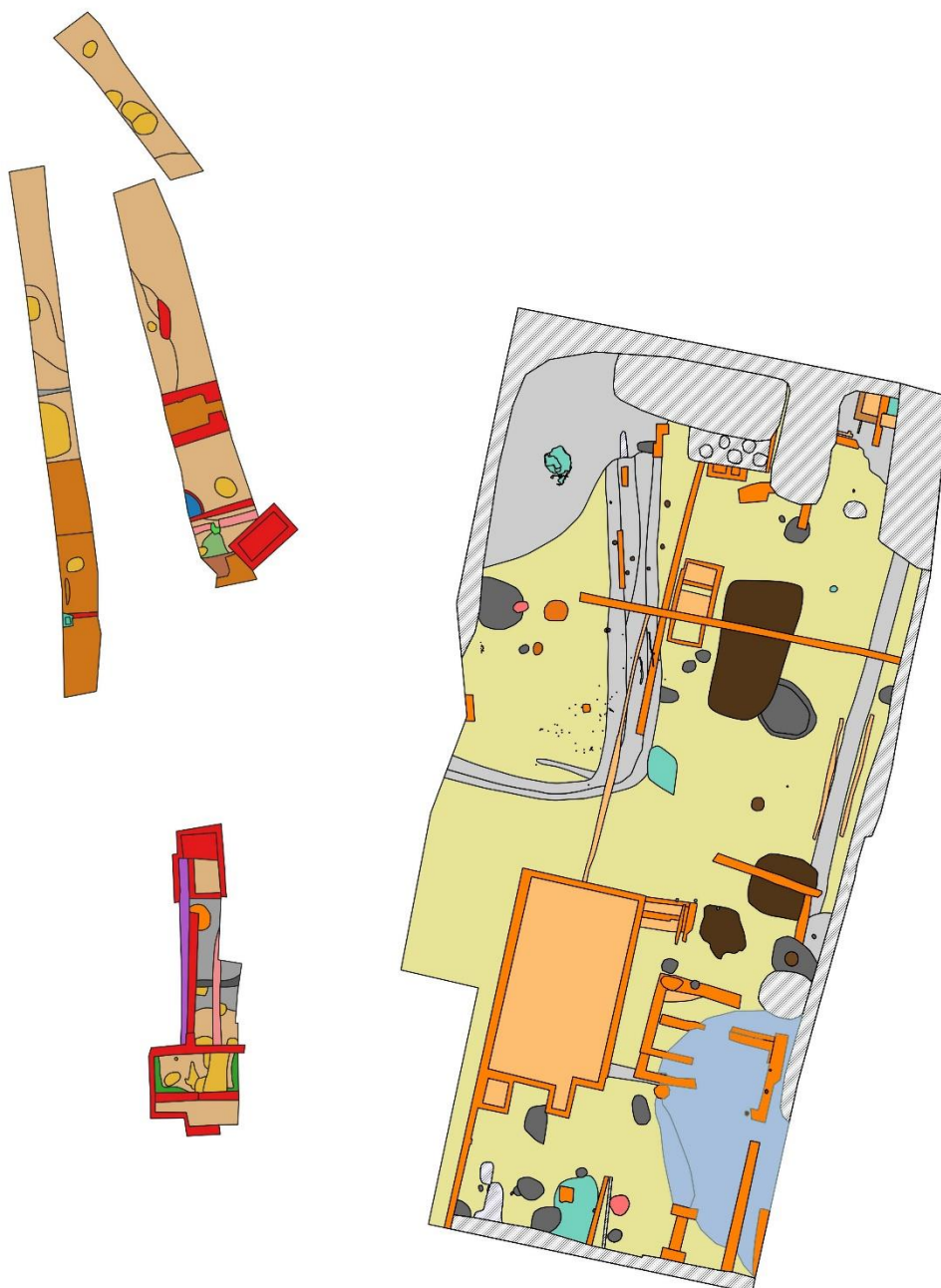
Onderstaande afbeeldingen geven de sporen en structuren weer die werden aangetroffen tijdens de opgraving op het naastgelegen terrein. Ze werden weergegeven in de uitgevoerde opgravingsvlakken, in deze vlakken kunnen sporen met verschillende fasering voorkomen. Het eindverslag van deze opgraving werd nog niet voorgelegd aan het agentschap Onroerend Erfgoed, de voorgestelde plannen kunnen dusdanig niet als definitief beschouwd worden (Zie Figuur 27, Figuur 28, Figuur 29 en Figuur 30)

Poperinge
Gasthuisstraat
Vlak 4 en Vlak 1

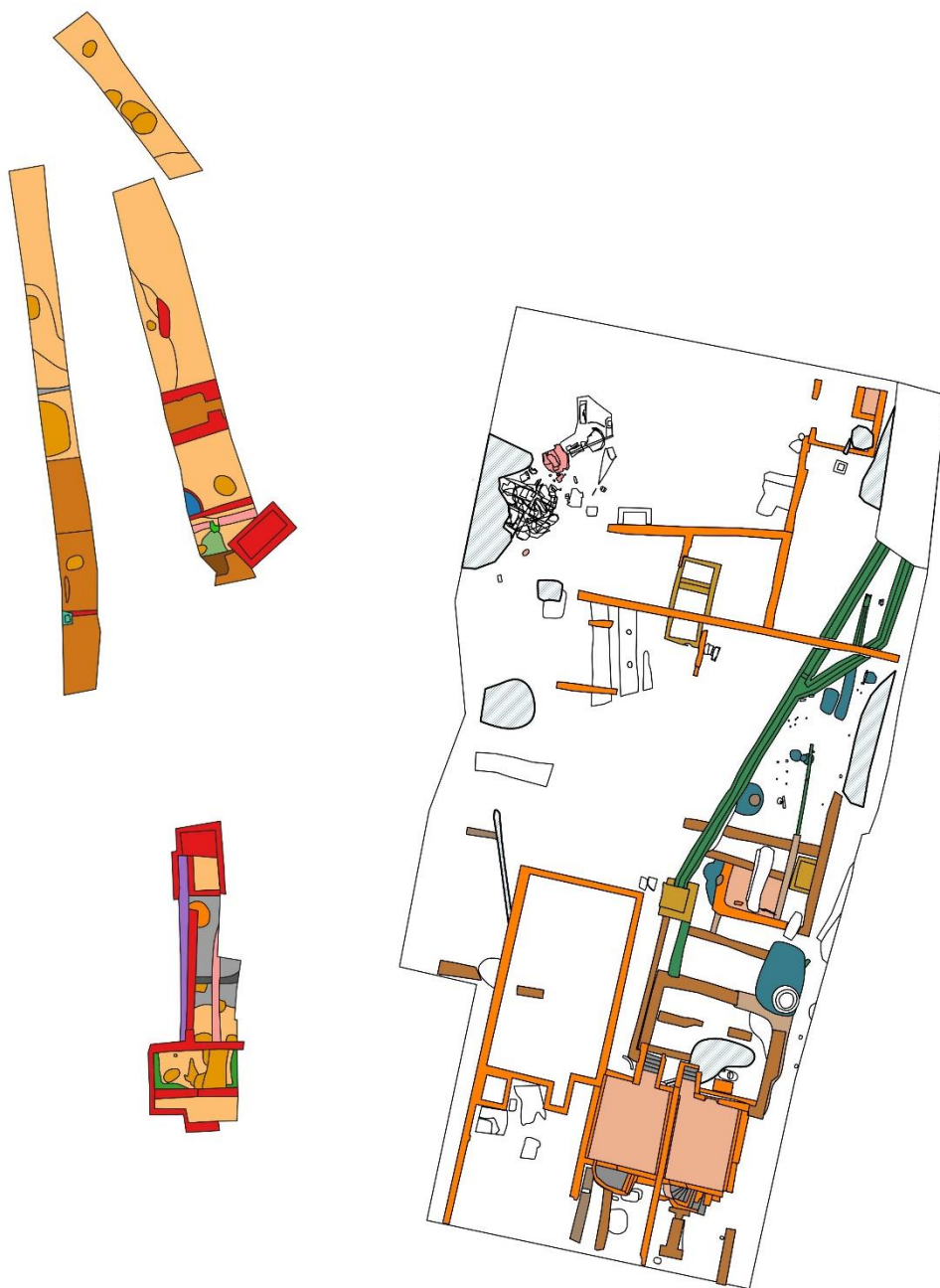
Figuur 27: De proefputten tov. de naastgelegen opgraving (rechts); sporen uit vlak 4.

Poperinge Gasthuis
Vlak 3 en Vlak 1

Figuur 28: De proefputten tov. de naastgelegen opgraving (rechts); sporen uit vlak 3.

Popoeringe Gasthuis
Vlak 2 en vlak 1

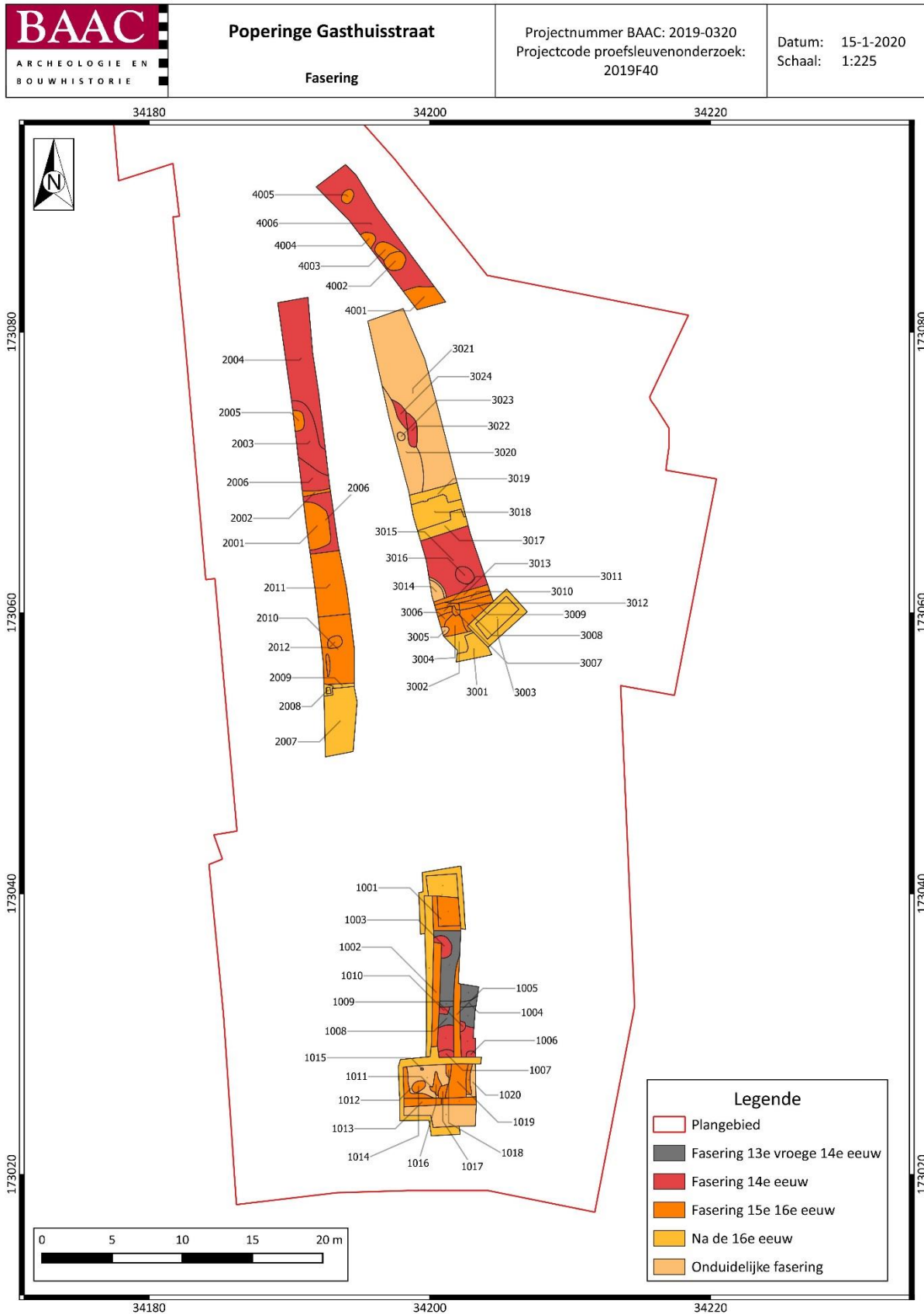

Figuur 29: De proefputten tov. de naastgelegen opgraving (rechts); sporen uit vlak 2.

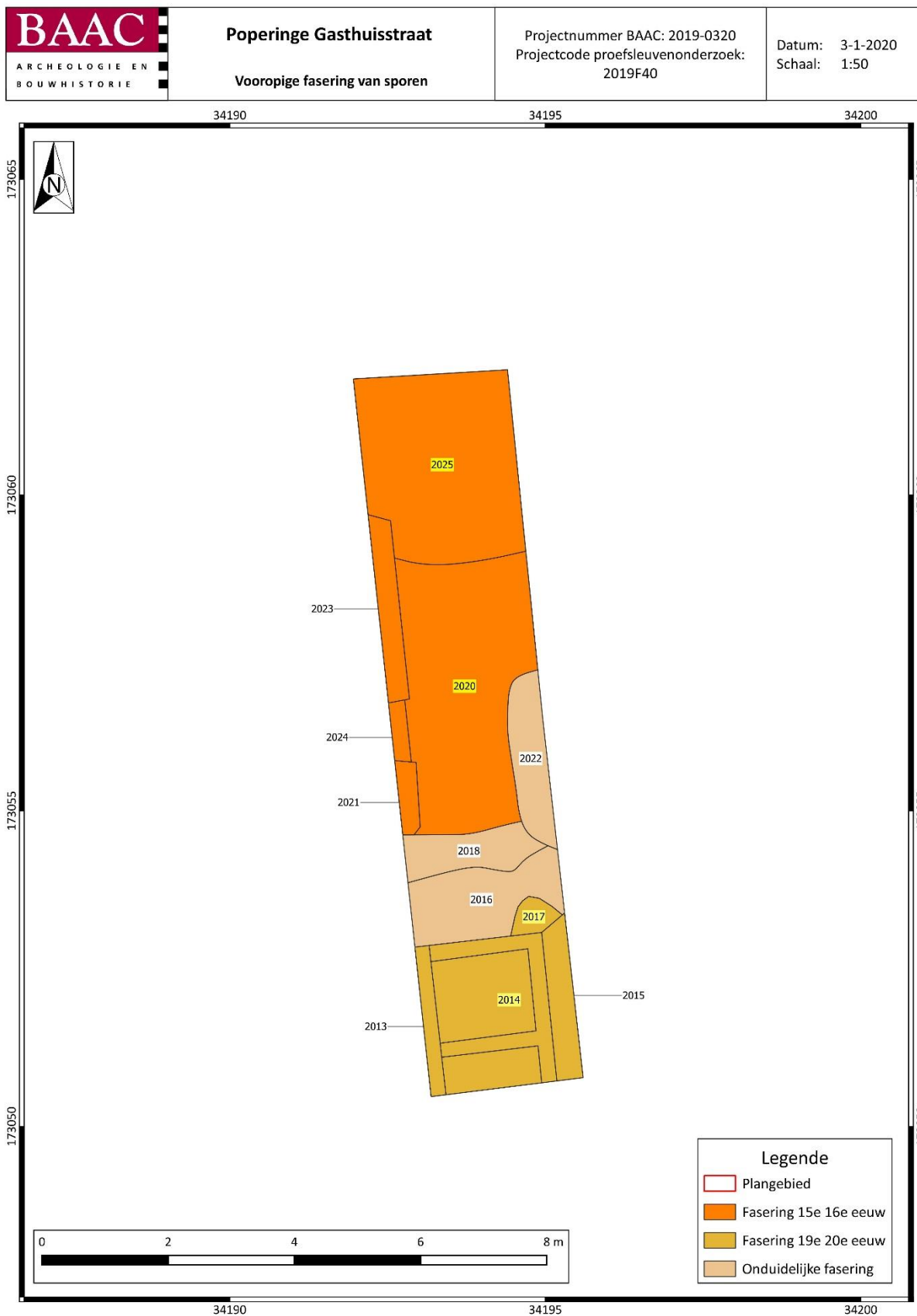
Popoeringe Gasthuis
Vlak 2 en vlak 1

Figuur 30: De proefputten tov. de naastgelegen opgraving (rechts); sporen uit vlak 1; het muurwerk behoort tot gebouwen van na 1600.

Figuur 31: Faseringsplan van sporen en structuren vlak 1.

Figuur 32: Faseringsplan van sporen en structuren wp2, vlak 2.

2.2.7 Assessment vondsten

2.2.7.1 Assessment Middeleeuws en postmiddeleeuws aardewerk

Door Olivier Van Remoorter

Administratieve gegevens

Vondstnummers: 2 tem 9, 11, 13 tem 29

Materiaalcategorie: aardewerk

2.2.7.2 Methode en technieken van assessment

Tabel 1: geraadpleegde specialisten

Vondstcategorie	Specialist
(post)middeleeuws materiaal	O. Van Remoorter

Er werden 26 aardewerk vondsten ingezameld die in totaal zo'n 203 aardewerk scherven vertegenwoordigen. Alle vondsten van Poperinge-Gasthuisstraat zijn eerst gedetermineerd op basis van aardewerksoort, daarna is verder gekeken naar vorm en vormdetails, versiering. Uitzonderlijke kenmerken, zoals onder andere het al dan niet verweerd of gefragmenteerd zijn van de scherven is opgenomen in Tabel 2. De scherven waarvan een vorm of versiering kon gedetermineerd worden, zorgen mogelijk voor een nauwere datering.

Zo werden per vondstnummer alle vondsten bekeken en ingevoerd in de assessmenttabel (zie Tabel 2). Er werd eerst gekeken naar de vondstcategorie, vervolgens naar de dominante deelcategorie, waarna de belangrijkste gegevens m.b.t. de scherven genoteerd werden. Er werd ook getracht een ruwe datering te plakken op het materiaal. Indien een verfijning van deze datering mogelijk bleek werd dit bij de opmerkingen toegevoegd.

Inventaris

Voor de inventaris wordt verwezen naar Tabel 2, waarin alle belangrijkste data per vondstnummer is verzameld. Bij het bestuderen van het aardewerk kon opgemerkt worden dat het gros van de scherven sterk gefragmenteerd waren. Er is weinig tot geen vermengd materiaal aangetroffen. Grote afvalcontexten werden amper aangetroffen. Een groot deel van de scherven komt ook uit de verschillende lagen van de profielen. Hoewel het aardewerk doorgaans sterk gefragmenteerd was, is de bewaring van de scherven goed te noemen. Slechts enkele scherven vertonen vertering door vorstschade. Binnen het aardewerk kunnen twee grote groepen herkend worden, hoofdzakelijk het laatmiddeleeuws aardewerk en in mindere mate het postmiddeleeuws aardewerk.

Het laatmiddeleeuws aardewerk bestaat vooral uit lokaal of regionaal vervaardigd aardewerk. Importen komen in beperkte mate voor. Het lokale aardewerk valt uiteen in grijs, vroegrood en rood aardewerk. Bij de importen kan het steengoed uit diverse productiecentra herkend worden. Qua vormen komen kannen en kruiken, kogelpotten, kommen, pannen, grappen en de teil voor. Deze vormen zijn vrij wijd verspreid als algemene aardewerkvormen binnen een laatmiddeleeuws huishouden. Het gaat voornamelijk om kook- en tafelgerei. Speciale vormen die zouden kunnen wijzen op bepaalde ambachtelijke activiteiten werden niet aangetroffen.

Het postmiddeleeuws aardewerk bestaat eveneens uit lokaal/regionaal aardewerk en geïmporteerd materiaal. Het lokaal vervaardigd materiaal bestaat uit roodbakkend aardewerk, de importen uit industrieel vervaardigd witbakkend aardewerk.

Het aardewerk heeft op dit punt weinig verder kennispotentieel. Het kan wel gebruikt worden voor de verdere studie van de sporen en om een datering hieraan te geven. Bij eventueel verder onderzoek kunnen grotere ensembles verwacht worden.

Tabel 2: Inventaris vondsten obv een gereduceerde versie van de assessmenttabel

vnr	spoor	telling	chronologie	bijzondere kenmerken	Nauwere datering
2	bij muur S3022	2	LME	1 rand pan rood, 1 rand pan/kom grijs	14e-15e
3	tegen 3022	5	LME	1 steel 1 rand pan rood aw, 1 standing kan SG met zoutglazuur (Raeren), 1 wand SG met zoutglazuur, 1 wand grijs,	
4	Profiel 3.1 L17	3	LME	1 lensbodem pan, 1 rand grape rood, 1 wand SG met zoutglazuur	14e
5	Profiel 3.1 L15	6	LME	1 oor, 2 wanden rood, 3 wanden grijs	13e-14e
6	Profiel 3.1 L13	1	LME	1 steelpan rood aw	13e-14e
7	Profiel 3.1 L9	1	VOL ME-LME	1 wand grijs	
8	3015	4	LME-NT	1 groot standingfragment witbakkend vergiet, dekkend loodglazuur, 3 wanden grijs	
9	3005	2	LME-NT	1 wand rood geglazuurd (LME), 1 standing tas IW	19e-20e
11	3007	1	LME	1 wand SG met zoutglazuur (Langerwehe?)	14e
13	Profiel 1.1 L2	1	LME	1 wand	
14	Profiel 1.1 L6	4	LME	3 wanden en 1 oor kruik grijs	
15	Profiel 1.1 L4	1	LME	1 wand	
16	Profiel 1.1 L7	2	LME	2 wanden	
17	Profiel 2.1 L5	10	LME	6 wanden grijs, 4 wanden vroegrood	13e-14e
18	Profiel 2.1 L4	10	LME	3 wanden rood, 1 steel rood, 5 kleine wanden en 1 and grijs	14e?
19	Profiel 2.1 L3	4	LME	3 wanden en 1 mogelijke bodem pan	13e?
20	Profiel 2.1 L5	5	LME	1 rand kom en 3 wanden grijs, 1 rand pan rood	13e-14e
21	Profiel 2.1 L7	12	LME	4 wanden rood, 7 wanden en 1 lensbodem grijs	
22	Profiel 2.1 L6	4	LME	4 kleine wandfragmenten	

23	2012	36	LME	2 oor grijs, 22 wand grijs, 4 standvlak kannen grijs, 3 rand (kan en 2x kogelpot) grijs, 2 bodem beker/kan Sieburgsteengoed, 3 fragmenten grijze tegel (BKER)	14e
24	Profiel 4.1 L6	3	LME-NT	2 wanden en 1 fragment daktegel	15e-16e
25	Profiel 4.1 L8	6	LME	1 oor/rand kruik, 3 wanden grijs, 2 wanden rood	14e
26	2025	54	LME	30 wanden, 2 oor/steel, 5 lensbodem, 2 standvinnen, 12 randen (11 MAI, 6 teilen, 3 grappen, 1 pan, 1 bord) rood, 2 wanden grijs, 1 wand N-FR	15e-16e
27	2020	14	LME-NT	5 wanden grijs, 1 wand SG met zoutglazuur, 4 wanden rood, 3 randen (waarvan 1 zwaar beschadigd) teil, kom en grape	15e-16e
28	2004	9	LME	1 rand teil, 5 rand/wand kom grijs, 1 and kom rood, 1 standvin rood	14e
29	2003	3	LME	1 lensbodem, 2 wanden grijs	

Conservatie en behandeling

Er zijn geen aardewerkvondsten gedaan die verdere conservatie of behandeling nodig hebben.

Potentieel op kenniswinst

Het potentieel van een goed opgegraven aardewerkassemblage is veelzijdig. Eerst en vooral heeft de materiaalcategorie van het aardewerk het potentieel om verschillende ruime chronologische fases op de site te identificeren. Wanneer het aardewerk in associatie met sporen of structuren is aangetroffen is het in sommige gevallen ook mogelijk om verschillende occupatiefases van elkaar te onderscheiden en dus een beter inzicht te krijgen in de tafonomie, relatieve chronologie en de onderlinge verhouding van deze sporen en structuren op de site. Een vergelijking tussen de typochronologie van het aardewerk en van eventuele structuren is hierbij interessant en aangewezen.

Naast het chronologisch aspect kan aardewerk ook een indicator zijn voor specifieke artisanale en huishoudelijke activiteiten. De materiaalcategorie kan dus bijdragen tot een functionele interpretatie van bepaalde handelingen of processen die zich afspelen op de site.

Als laatste draagt het bestuderen van aardewerkassemblages ook bij tot het beter begrijpen van de verschillende lokale en regionale aardewerktradities.

Op basis van het assessment op het aardewerk hebben de meeste vondsten op dit moment hun informatiewaarde reeds behaald. De meeste vondsten kunnen enkel gebruikt worden om de sporen te dateren. Er zijn geen contexten aanwezig waarbij er momenteel verdere studie nodig is.

2.2.7.3 Assessment Metaal

Door Ron Bakx

Administratieve gegevens

Vondstnummers: 30 en 32

Materiaalcategorie: metaal

Vnr	Spoor	Verzamelwijze	Bijzondere kenmerken
30	S3007	AAVL	Recent ijzeren buisje
32	S2012	AAVL	metaalslak

De metaalvondsten werd met de hand ingezameld. Er werd ook met de metaaldetector gezocht naar meer metaalvondsten. De twee metaalvondsten werden ingezameld in WP2 en WP3. De metaalslak werd teruggevonden bij de aanleg van het vlak in een ovale kuil met spoornummer S2012. Het recente ijzerbuisje werd gevonden bij het aanleggen van het vlak nabij spoor S3007. Spoor S3007 is een uitbraakspoor van een goot (S3009) aanwezig in werkput 3.

Door de beperkte informatieve waarden van de aangetroffen metaalvondsten worden deze enkel vermeld en niet verder beschreven. Ze worden dan ook niet geselecteerd voor conservatie.

2.2.7.4 Assessment Natuursteen

Door Timothy Nuyts

Administratieve gegevens

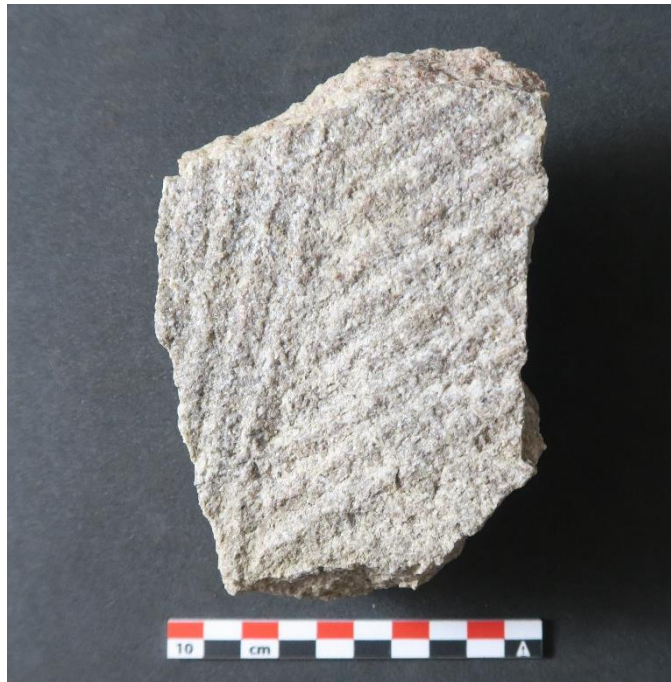
Vondstnummers: 10, 12, 31,35 en 38

Materiaalcategorie: Natuursteen

Vnr	Spoor	Verzamelwijze	Bijzondere kenmerken
10	S3009	AAVL	2 stuks Doornikse kalksteen
12	S3022	BEMO	3 stuks diestiaan-ijzerzandsteen; gebruikt als bouw materiaal in muur
31	S2012	AAVL	2 stuks diestiaan-ijzerzandsteen
35	S2025	AAVL	1 kwartsiet fragment van een maalsteen
38	S3015	AAVL	1 leisteen

De twee stukken doornikse kalsteen zijn afkomstig van de sluitsteen van de goot (S3009) aangetroffen in werkput 3. Eveneens in werkput 3 werd een ijzerzandstenen muur (S3022) aangetroffen in het vlak. De muur in natuursteen behoort tot de oudst aangetroffen bouwfase op het projectgebied. Deze muur werd bemonsterd voor onderzoek. In tegenstelling tot de stukken ijzerzandsteen van de muur werden de stukken natuursteen behorende bij spoor S2012 gevonden in een kuil. De maalsteen werd teruggevonden in een kuil gelegen in werkput 2 vlak 2 samen met laatmiddeleeuws aardewerk. De leisteen werd eveneens in een kuil gevonden (S3015).

Vondstnummer 35 is een fragment van een maalsteen uit kwarsiet. Dit gesteente heeft als mineraal hoofdbestanddeel kwarts. Dit materiaal werd reeds vanaf de Romeinse tijd aangewend om maalstenen te vervaardigen. De maalsteen vertoont een wisselend patroon van groeven wat de wrijving bevordert.

Figuur 33: Foto van de maalsteen

2.2.7.5 Assessment dierlijk botmateriaal

Door An-Sofie De Witte

Administratieve gegevens

Vondstnummers: 1, 34, 37

Materiaalcategorie: dierlijk bot

Tijdens het archeologisch onderzoek werden in totaal slechts zes fragmenten dierlijk bot met de hand verzameld. Het botmateriaal kende een goede bewaring. De fragmentatie daarentegen was eerder hoog. Bij de aanleg van profiel 1 in WP3 werden twee botfragmenten ingezameld, afkomstig van de onderkaak van een hond. Het betreft een linker en rechter mandibula, vermoedelijk afkomstig van eenzelfde dier. Daarnaast werd ook een fragment aangetroffen van de bovenkaak van een hond. Of dit fragment toegeschreven kan worden aan hetzelfde dier was niet te achterhalen (**VNR. 1**). Kuil S2012 bevatte een botfragment dat wegens de zeer hoge fragmentatiegraad niet geïdentificeerd kon

worden. Zowel het botelement als de diersoort konden niet herkend worden (**VNR. 34**). Tot slot werden in kuil S2025 twee botfragmenten aangetroffen. Het betreft het distale gedeelte van de metacarpus van een rund en een ribfragment afkomstig van een midden tot groot zoogdier (**VNR. 37**).

Een verder doorgedreven onderzoek en bijkomende analyse van het aangetroffen botmateriaal is weinig zinvol. Gezien de hoge fragmentatiegraad van het ingezamelde botmateriaal is de informatiewaarde van het ingezamelde dierlijk materiaal zeer beperkt. De weinige contexten bevatten een zeer klein aantal fragmenten en een eerder beperkte soortenrijkdom. Bovendien werden geen sporen (zoals kap-, zaag-, snij-, schraapsporen...) aangetroffen die verwijzen naar slacht- en consumptieafval. Op basis van het assessment van het botmateriaal hebben de vondsten hun informatiewaarde reeds behaald. Verdere studie van het materiaal uit de aangesneden contexten zal geen toegevoegde waarde betekenen en bijgevolg geen bijkomende kenniswinst opleveren.

2.2.7.6 Assessment glas

Door Niels Schelkens

Administratieve gegevens

Vondstnummers: 36

Materiaalcategorie: glas en organisch

Het glas bestaat uit recent vlak glas zonder diagnostische elementen die geen verdere beschrijving vereist. De informatieve waarde van de vondst is laag.

2.2.8 Assessment stalen

Er werden geen stalen genomen voor verdere enig natuurwetenschappelijk onderzoek. Het aanwenden van deze technieken valt niet binnen de doelstelling van het proefsleuvenonderzoek.

2.2.9 Conservatieassessment

Niet van toepassing.

2.3 Synthese onderzoeksresultaten

2.3.1 Historiek

Zie 1.1.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek uit de archeologienota¹⁰

2.3.2 Archeologisch kader

Zie 1.1.3.2 beschrijving van de gekende archeologische waarde uit de archeologienota.¹¹

2.3.2.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Tijdens het vooronderzoek met ingreep in de bodem te Poperinge-Gasthuisstraat werden vier proefputten aangelegd. Op basis van de gevonden sporen, profielen en het aangetroffen aardewerk kan volgende situatie geschetst worden:

In een oudste fase loopt een actieve Hipshoeksbeek in het zuidelijke deel van het projectgebied. Vermoedelijk kent ze een winter- en een zomerbedding. In het vlak werd een versterking van de oevers

¹⁰ LEFERE et al. 2017

¹¹ LEFERE et al. 2017

herkent door middel van aanplemping. De uiterste grenzen van de beek werd in het vlak niet vastgesteld. Een oeverzijde werd aangetroffen in werkput 1, de overzijde werd overbouwd of bevond zich buiten het puttenplan. Daar deze voormalige locatie in latere fases werd bebouwd moet dit deel bouwrijp gemaakt zijn geweest door demping van de oude loop en een omleiding van de beek tot de locatie waar zich vandaag de ingebuisde Hipshoeksbeek bevindt.

Het oudste muurwerk werd gevonden in werkput 3. In tegenstelling tot het andere muurwerk is deze muur opgebouwd in ijzerzandsteen in plaats van baksteen. Het spoor loopt lineair door de werkput, er zijn geen aanzetten tot zijmuren. Ijzerzandsteen was het oudste stenen bouwmateriaal gebruikt in Poperinge en omstreken, het werd al vóór 1200 aangevoerd vanuit de Vlaamse heuvels ten zuiden van de stad en vanuit Artesië (Noord-Frankrijk). Vanaf omstreeks 1250 krijgt baksteen een steeds groter aandeel in de bouw.

Het merendeel van het muurwerk dateert op basis van hun gebruik van baksteen uit een later tijdstip. De muren doorsnijden in de profielen geen kuilen of relevante lagen waar gedateerd materiaal in werd teruggevonden, daardoor zijn de aangetroffen muren nog niet met zekerheid in welomlijnde bouwfases te plaatsen. Toch kan de vergelijking met het naburig archeologisch onderzoek¹² een richtkader bieden. Zo lijken bovengenoemde sporen te behoren tot een eerste ingebruikname en verstedelijking van het terrein in de volle middeleeuwen (12^e – midden 14^e eeuw)¹³. Een tweede fase binnen de occupatiegeschiedenis zou aanvangen met de demping van de voormalige beek en het bouwrijp maken van het terrein aan de Gasthuisstraat waarlangs zich de eerste bebouwing en een ambachtelijke zone ontwikkelt (2^e helft 14^e eeuw). De aangetroffen vermoedelijke leerlooierskuip en mogelijke oven in werkput 1 lijken zich hierin te passen. Een derde fase bestaat uit de verdere ontwikkeling van bebouwing en bewoning langs de Gasthuisstraat tijdens de 15^e – 16^e eeuw¹⁴. In navolging met de voorgaande fases vormt zich in dit deel van het plangebied een complexere stratigrafie die afneemt naar het noorden toe. Een laatste fase omvat de bewoning en het gebruik van het terrein na de 16^e eeuw. Het terrein werd vanaf de Nieuwe Tijd erg intens bebouwd tot ze uiteindelijk ontwikkelde tot de indeling van het terrein net voor de sloop van de gebouwen.

Verder onderzoek moet nagaan of het aangetroffen muurwerk, de sporen van ambachtelijke activiteiten en de ontwikkeling van het beekstelsel passen binnen dit geschatte kader of dat zich nieuwe elementen opwerpen die het archeologisch verloop van het terrein wijzigen.

2.3.2.2 Verklaring ontbreken archeologische ensemble

Niet van toepassing.

2.3.2.3 Confrontatie resultaten eerder vooronderzoek

Aardkundige bevindingen

De aardkundige bevindingen opgemaakt in de voorafgaande archeologienota worden bevestigd in het uitgevoerde onderzoek. Het onderzoeksgebied bevindt zich in de zandleem- en leemstreek, wat eveneens de dominante bodemtextuur is in het plangebied. Verder zijn sporen en lagen in klei of zandige klei vastgesteld. Het kunstmatig bodemtype OB op de bodemkaart is volgens de bevindingen correct toegewezen. Het natuurlijke bodemprofiel is sterk beïnvloed door menselijk toedoen. Verschillende antropogene lagen werden geregistreerd in een complexe verticale stratigrafie. Tevens werden aanwijzingen gevonden voor de oude loop van de Hipshoeksbeek. Naast de loop zelf werden restanten van aanplemping van de oever aangetroffen.

¹² DEMOEN 2017

¹³ DEMOEN 2017

¹⁴ DEMOEN 2017

Historisch archeologisch en cultureel kader

In de archeologienota duidde de Centraal Archeologische Inventaris verschillende vindplaatsen aan voor de onmiddellijke omgeving van het plangebied. Opgravingen tonen ook aan dat het gebied reeds intensief in gebruik was vanaf de ijzertijd. Ter hoogte van de Casselstraat en Gasthuisstraat werd tevens een verhard wegtracé aangetroffen dat vermoedelijk teruggaat op de weg tussen Aardenburg en Cassel uit de Romeinse periode. Er werden geen sporen aangetroffen in het plangebied van deze oudere periodes.

Vermoedelijk moet de oudste stadskern gesitueerd worden in de driehoek van de Bommelaarsbeek, Vleterbeek en de Hondstraat. Hierbinnen valt het projectgebied. Opgravingen uitgevoerd binnen deze driehoek (zoals bijvoorbeeld op de Grote Markt, de Gasthuisstraat zelf en de Veurnestraat) tonen verschillende artisanale activiteiten aan die vaak teruggaan tot de volle middeleeuwen. De sporen die werden aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek sluiten hierbij aan. De meest complexe verticale stratigrafie werd aangetroffen langs de Gasthuisstraat waarlangs zich bewoning situeerde. Bij het proefsleuvenonderzoek kwamen sporen aan het licht die in verband staan met ambachtelijke/economische activiteiten. Dit is gelijkaardig met de resultaten van het gevoerde onderzoek op het naastgelegen terrein¹⁵.

Reeds op de Van Deventer kaart uit de 16^e eeuw is bebouwing aanwezig langs de Gasthuisstraat. De aansluiting van de Hipshoeksbeek op de Poperingevaart ten oosten van het plangebied geeft een indicatie van de aanwezigheid van deze beek in het onderzoeksgebied maar werd niet weergegeven op deze kaart. De bebouwing weergegeven op deze kaart werd wel degelijk aangetroffen in de vorm van muurwerk in de proefputten. Op de Ferrariskaart (1771-1778) is de bebouwing langs de Gasthuisstraat eveneens zichtbaar. In het noorden van het plangebied blijkt het noordelijke deel van het plangebied ingevuld te zijn als achtererf met boomgaarden en een wegenis. Bij het onderzoek viel de afnemende complexiteit in de stratigrafie van zuid naar noord op en bevestigt daarmee de voorgestelde situatie. De wegenis en de Hipshoeksbeek, zo noordelijk gelegen in het plangebied, werden niet vastgesteld in werkput 4 wat mogelijk wijst op een afwijking in de georeferentie van de kaart. Het ontbreken van WOI-structuren op de loopgravenkaart werd bevestigd door de proefsleuven.

De resultaten behaalt in het onderzoek op het naburige perceel lijken een accuraat beeld te schetsen dat gebruikt kan worden als archeologisch kader. Deze resultaten kunnen als een leidraad functioneren voor de soms nog voorkomende onduidelijkheden bij het proefputtenonderzoek. De resultaten bekomen tijdens het hier gerapporteerde proefputtenonderzoek lijken in de lijn van de verwachtingen te liggen. Zo werden sporen aangetroffen van de voormalige loop van de Hipshoeksbeek en sporen die wijzen op ambachtelijke/economische activiteiten, gelijkaardig met de aangetroffen vondsten op de naburige site. Daarnaast kan de opgestelde indeling in bouw/gebruik fases van het terrein gebruikt worden als referentiekader voor de aangetroffen sporen en structuren uit het proefputtenonderzoek. Verder biedt zij de mogelijkheid om vergelijkingen te doen tussen fases die zich hebben afgespeeld op het projectgebied. Wanneer werd het terrein bouwrijp gemaakt en hoe evolueerde de bebouwing doorheen de tijd.

2.3.2.4 Confrontatie resultaten met bevindingen naastgelegen perceel

De resultaten die werden behaald bij het onderzoek op het naastgelegen terrein vormen een kader waarin de gevonden sporen en structuren in geplaatst kunnen worden. Daarnaast zorgt het vaak voor aanvullende informatie bij de informatieve waardes bekomen in het huidige onderzoek. Bij verder onderzoek zou een quasi aansluitend beeld bekomen worden tussen beide onderzoeksgebieden.

¹⁵ DEMOEN 2017

De oudste menselijke aanwezigheid op het onderzoeksterrein moet in de volle middeleeuwen gesitueerd worden. Deze oudste occupatiefase werd gekenmerkt door een herinrichting van het – tot dan mogelijk erg nat en moerassig – landschap. De ingrepen, grachten en waterkuilen, lijken alle te kaderen binnen een poging het waterzieke terrein meer leef- en bewoonbaar te maken. Dit greppelsysteem dat in vlak 4 van de opgraving werd aangetroffen lijkt een gracht te bevatten die ook opduikt in werkput 1 van het huidige onderzoek. Ter ontwikkeling van het terrein moet dit greppelsysteem een dempingsfase gekend hebben. Dit lijkt zo uit het onderzoek op het naastgelegen terrein en hiervoor zijn ook aanwijzingen gevonden in profiel 1.01. Verschillende ijzerzandstenen muren werden bij de opgraving aangetroffen die behoren tot de oudste bebouwingsfase in de 14e eeuw. In het proefputtenonderzoek kwam slecht één muur met een gelijkaardige opbouw aan het licht. Naast de muur zijn vermoedelijk de kuip en enkele lagen restanten uit deze periode.

De goot die werd aangetroffen in werkput 1 lijkt in opbouw en oriëntatie zeer sterk op een gootsysteem die aan het licht kwam bij de opgraving, deze dateerde in de 15^e – 16^e eeuw. De mogelijkheid bestaat dat de aangetroffen goot tot dit groter systeem behoort. De 15^e en 16^e eeuw werden gekenmerkt door een periode van stabiliteit en continuïteit binnen de opgravingsresultaten. In het proefputten onderzoek bemerken we ook de verdere ontwikkeling van bebouwing, ambachtelijke zones en gronden die reeds voorheen in gebruik waren. Het terrein wordt ook in de Nieuwste tijd intensief bebouwd. Deze restanten bevinden zich bovenaan in de aangetroffen stratigrafie, vaak vlak onder of zichtbaar in het maaiveld.

2.3.2.5 Onderzoeksvragen: Antwoorden

- In welke mate is het terrein reeds verstoord?

Recente aanwezige infrastructuur heeft zijn impact gehad op de bodem en op de bewaring van archeologische restanten. Zo zal de inkokering van de Hipshoekbeek die centraal over het terrein loopt, zijn afdruk gehad hebben op de bewaring van archeologische restanten. Dit geldt eveneens voor de meest recente bebouwing die aanwezig was en verspreid was over het projectgebied. Daarnaast werd in werkput 3 enkele recente verstoringen opgemeten door het trekken van riolering over het terrein. Deze situeert zich op ca. 0,50 m onder het maaiveld.

- Zijn er sporen aanwezig? Indien ja, zijn die van natuurlijke of antropogene oorsprong?

Tijdens het vooronderzoek werden diverse archeologische sporen aangetroffen verdeeld over alle aangelegde werkputten. Deze sporen zijn antropogeen van aard.

- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?

In alle proefputten werden sporen en structuren aangetroffen. Opvallend is daarbij dat de bewoningsporen in de vorm van muren en structuren zich voornamelijk in het zuiden van het terrein concentreerden, langsheen de Gasthuisstraat of centraal op het onderzoeksgebied. In het noorden werden dan weer voornamelijk kuilen aangetroffen. Dit past in het beeld met woningen gericht op de Gasthuisstraat met achterliggende achtererven waardoor de Hipshoekbeek loopt. Zowel in werkput 1 als 3 werden sporen aangetroffen die wijzen op ambachtelijke activiteiten. Zo werd een leerlooierskuip en restanten van een oven teruggevonden. Nabij de oven in werkput 3 werd een bakstenen waterput aangetroffen. De resultaten uit het naburig gevoerde onderzoek brengen een fasering voor bebouwing naar voor die met enige voorzichtigheid kan/mag gebruikt worden voor de bebouwingsfasering de huidige onderzoekslocatie. Uit dat naburig uitgevoerd onderzoek lijkt een eerste ontwikkelingsfase met duidelijke aanwezigheid van de mens te hebben plaats gevonden in de 2^e helft van de 14^e eeuw. Op de huidige onderzoekslocatie te hebben aangetroffen aardewerk uit 13^e -14^e lijkt dit te bevestigen. Het registreren van de voormalige Hipshoekbeek direct onder deze structuren wijst erop dat het terrein voorheen er anders uitzag en door menselijk toedoen veranderde en waarbij de beek steeds noordelijker werd verlegd, tot

de plaats waar ze nu werd ingebuisd. De hoger liggende vloerniveau 's vlak onder het maaiveld wijzen op een latere recentere fase van occupatie van het terrein. Daarbij lijken aardewerk vondsten, daterend uit de 15^e – 16^e eeuw en de nog recenter 19^e – 20ste eeuw, aan te tonen dat sinds de eerste ontwikkeling van het terrein, dit steeds bewoond is geweest.

- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?

De hieronder gehanteerde chronologie moet met enige opzichtigheid benaderd worden gezien ze afkomstig is van stratigrafische positie, vondstmateriaal en vergelijking met het naburig perceel. Daar er geen stalen werden verzameld berusten de dateringen niet op uitgevoerd natuurwetenschappelijk onderzoek. Verder archeologisch onderzoek kan voor meer zekerheid zorgen in de chronologie van de aangetroffen restanten.

Naburig onderzoek plaatst deze eerste ingebruikname van dit stadsgedeelte in de eerste helft van de 12^e eeuw. De aanwezigheid van 13^e - 14^e eeuws materiaal lijkt te wijzen op een eerste ontwikkelingsfase met duidelijke aanwezigheid van de mens op het projectgebied. De eerste structuren langsheen de Gasthuisstraat komen vermoedelijk in deze fase tot ontwikkeling. De hoger gelegen restanten lijken door de aanwezigheid van aardewerk te dateren uit de 15^e en 16^e eeuw en de nog recenter 19^e – 20ste eeuw. Het toont aan dat sinds de eerste ontwikkeling van het terrein, dit steeds bewoond is geweest.

- Kan er meer informatie verkregen omtrent de Hipshoeksbeek, eventueel wanneer deze werd overwelfd? Is er een relatie tussen de Hipshoeksbeek en de eventuele artisanale activiteiten die op het terrein werden uitgevoerd.

De hipshoeksbeek werd aangetroffen in werkput 1. Structuren uit latere fasen die in dit spoor werden aangetroffen bemoeilijken het onderzoek naar de evolutie die de hipshoeksbeek naar de huidige plaatst waar de overwelfde hipshoeksbeek zich nu bevindt. Verder onderzoek moet die evoluerende loop van de beek in kaart brengen.

De overwelfde Hipshoeksbeek werd niet blootgelegde bijgevolg werd geen informatie verzameld over de overwelfing van de beek.

- Zijn er sporen van een eventuele kade voor deze beek of niet?

Een kade in de vorm van een muur of paalversterking werd niet aangetroffen. Wel werden sporen van aanplemping geregistreerd die wijzen op oeverversterkingen.

- Zit het archeologisch niveau aan de Gasthuisstraat dieper dan 1,5m of niet.

Op een diepte van 1,5 m onder het maaiveld zijn nog steeds archeologische sporen aanwezig.

- Zijn er sporen aanwezig, die in verband te brengen zijn met leerlooiersactiviteiten, zoals die al werden aangetroffen in de buurt? Indien ja, kunnen deze sporen gedateerd worden? Hoe is de bewaringstoestand van de sporen? Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten op over de site?

Er werd een leerlooierskuip aangetroffen in werkput 1. Het spoor leverde geen dateerbaar materiaal op eveneens werden geen stalen genomen wegens de natte omstandigheden en omdat dit bij een vervolgonderzoek geschikter is. Het bewaarde hout van de kuip is broos en kent een matige bewaring. Verder onderzoek moet meer inzicht geven over de artisanale activiteiten uitgevoerd op de onderzoek locatie. De kuip gaat zo'n 40 cm diep onder het vlak en heeft een diameter van 1,60 m.

- Zijn er sporen aanwezig, die in verband te brengen zijn met andere artisanale activiteiten? Indien ja, kunnen deze sporen gedateerd worden? Hoe is de bewaringstoestand van de sporen? Is er een fasering tussen verschillende artisanale fases en activiteiten?

Naast de hierboven besproken vermoedelijke leerlooierskuip werden op twee plaatsen brandsporen aangetroffen die zouden kunnen wijzen op de aanwezigheid van een oven. Spoor 1016 en 1017 in werkput 1 en spoor 3004 in werkput 3. Deze sporen bevatte verbrande leem en zijn rijk aan houtskool. Verder onderzoek moet meer informatie opleveren over gebruik, functionaliteit en vorm. De bewaring is voor beide eerder matig gezien ze door jongere sporen werden vergraven. Op het terrein ernaast werden tijdens het onderzoek verschillende (6-tal) ovenstructuren gevonden in de noordwestelijke hoek van het toenmalige projectgebied. Deze ovens waren niet synchroon in gebruik maar vertegenwoordigen verschillende fases in de daar aangetroffen ambachtelijke zone.

- Zijn er sporen aanwezig die in verband kunnen gebracht worden eventuele bewoning van dit deel van het oude Poperinge? Welke zijn deze bewoningssporen en hoe kunnen deze gedateerd worden?

De oudste fase aangetroffen in het plangebied gaat terug tot de periode toen de voormalige Hipshoeksbeek nog een vrije loop had en dus blijkbaar lokaliseerde onder de latere bewoning langsheen de Gasthuisstraat. Langsheen deze beek werden sporen van aanplemping gevonden die wijzen op de versterking van de oever. In een latere fase moet ongetwijfeld de loop zijn verlegd, het terrein opgehoogd om het bouwrijp te maken voor de latere occupatie van het terrein. In deze zone werden naast bewoningssporen ook ambachtelijke sporen aangetroffen die verband houden met de economische activiteiten. Uit naburig onderzoek lijkt een eerste ontwikkelingsfase aan te vatten in de 2^e helft van de 14^e eeuw.

- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen de kennis van deze percelen?

Door met de resultaten de vergelijking aan te gaan met voorgaande onderzoeken zowel op aardkundig als historisch, archeologisch en cultureel vlak wordt het inzicht in het verleden van het plangebied steeds concreter. Het merendeel van de bevindingen opgemaakt voor het plangebied werden bevestigd in het proefputtenonderzoek. Zo werd de indeling, met bebouwing langsheen de voormalige Gasthuisstraat en achtererven in het meer noordelijke gebied, bevestigd door de aanwezigheid van een complexe verticale stratigrafie die afneemt naar het noorden toe.

De vraagtekens opgemaakt in de archeologienota rondom menselijke aanwezigheid doorheen de tijd binnen het plangebied konden door het proefputtenonderzoek deels worden weggewerkt. Zo werden geen sporen aangetroffen uit de Romeinse periode of ouder. De aanwezigheid van sporen die in verband te brengen zijn met artisanale activiteiten zoals op het naburige perceel, werden wel aangetroffen.

Daarnaast kan de exacte loop van de voormalige Hipshoeksbeek, voorafgaand aan de inbuizing ervan, beschouwd worden als een aanvulling op de kennis uit voorgaand onderzoek.

- Kunnen er één of meerdere relaties vastgesteld worden tussen eventuele artisanale activiteiten en/of bewoningssporen in het plangebied en deze uit afkomstig uit de opgraving ten noorden van het projectgebied?

Zoals bij de opgraving van het naburige perceel werden sporen aangetroffen van artisanale activiteiten, eveneens kunnen de bewoningssporen als gelijkaardig beschouwd worden. Zo werd een leerlooierskuip en mogelijk restanten van een oven aangetroffen. Dergelijke sporen werden veelvuldig gevonden op het aanpalende perceel. De data verzameld tijdens het proefputtenonderzoek is echter nog niet toereikend genoeg om duidelijk afgelijnde bouwfases te onderscheiden. Wel lijken de reeds

aangetroffen sporen, profielen en aardewerk te wijzen op een indeling in bouw/gebruiksfases die werd vastgesteld op het naburige perceel. De potentiële informatie die verzameld zou worden bij vervolgonderzoek kan zeker als een aanvulling beschouwd worden op de reeds verzamelde inzichten verkregen bij deze opgraving.

- Welke vraagstellingen dienen geformuleerd te worden voor het vervolgonderzoek?

De vraagstelling van het onderzoek is gericht op de registratie van de nederzettingssite. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Kunnen gebruiksfases van het terrein herkend worden?
- Wat is de onderlinge samenhang tussen de sporen en structuren?
- Wat is de relatie tussen de aangetroffen resten en de historische/iconografische bronnen?
- Welke specifieke activiteiten hebben in het onderzoeksgebied plaatsgevonden? Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor? Passen deze in de historische context van de locatie?
- Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten over de ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?
- Zijn waardevolle archeologische resten aanwezig in de bedding van de Hipshoeksbeek? Kaai of versterkingsstructuren?
- Kan een evolutie worden vastgesteld in het verloop van de beek op het terrein?
- Zijn er bewijzen voor planmatige ophoging in de Late Middeleeuwen?
- Zijn er aanwijzingen voor de inhoudelijke invulling van de bewoning in de Late Middeleeuwen? Ambachtelijk?
- Is er een houtbouwphase voorafgaand aan de steenbouwphase aan de straatzijde?
- Is er een bouwphase in ijzerzandsteen voorafgaand de bouwphase in baksteen langs de straatzijde?
- Zeggen de vondsten en monsters doorheen de verschillende fases iets over de sociaaleconomische status van dit deel van Poperinge?
- Kunnen sporen of vondsten aantonen dat het plangebied is getroffen door de stadsbranden in de 16^e eeuw?
- Kunnen sporen of vondsten aantonen dat het plangebied een grote herschikking kende op het einde van de 16^e eeuw, na de ontvolking van de stad Poperinge na de godsdienstoorlogen.
- Kunnen resultaten van de monsters iets vertellen over het oorspronkelijke landschap en de trage/snelle transformatie naar een cultuurlandschap?
- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de stadsgeschiedenis/stadsontwikkeling van Poperinge?

Aanbevelingen:

- Welke onderzoeken zijn in de toekomst nog mogelijk en wenselijk, op basis van de uitgevoerde assessment van het vondstenmateriaal?

- Welke conserveringsmaatregelen moeten genomen worden om een goede bewaring en toekomstig onderzoek te garanderen?

2.3.2.6 Synthese

De bevindingen weergegeven in deze nota zijn een resultante van de uitvoer van maatregelen opgelegd in de archeologienota (ID6335). In deze archeologienota werd reeds kennisgegeven over de archeologische verwachting van het onderzoeksterrein binnen de oudste kern van Poperinge. De Centraal Archeologische Inventaris duidt in de onmiddellijke omgeving van het plangebied op verschillende vindplaatsen daterend vanaf de ijzertijd. Verderop in de straat werd een verhard wegtracé gevonden uit de Romeinse periode. Toch gelden vooral de resultaten van de opgraving uitgevoerd door BAAC van het aanpalende perceel met informatie over de evolutie van de Hipshoeksbeek, bebouwing en ambachtelijke activiteiten in dit stadsdeel als verwachtingspatroon voor het vooronderzoek.

Aan de hand van vier werkputten werd het onderzoeksgebied onderworpen aan een archeologisch vooronderzoek. Hierbij viel vooral in het zuiden van het plangebied langs de Gasthuisstraat een complexe verticale stratigrafie op die geleidelijk afnam naar het noorden toe. Het is in dit noordelijke deel dat sporen werden teruggevonden van de eerste in gebruik name van het terrein. De oude loop van de Hipshoeksbeek loopt hier onder structuren die in een latere fase werden gebouwd. Hieruit kan men afleiden dat men de loop van de beek heeft verlegd tot op de plaats waar de huidige beek werd ingebuisd. Het vrijgekomen terrein werd dan bouwrijp gemaakt voor bewoning op deze locatie. In werkput 3 werd het oudst aangetroffen muurwerk geregistreerd. Deze muur in brokken ijzerzandsteen was lineair en vormde geen vormplan. Ijzerzandsteen was het oudste stenen bouw materiaal gebruikt in Poperinge en omstreken. Het werd al vóór 1200 aangevoerd vanuit de Vlaamse heuvels ten zuiden van de stad of uit Artesië.¹⁶ Het merendeel van het muurwerk dateert door hun gebruik van baksteen uit een later tijdstip. Na de kanalisatie van de voormalige gracht, ontwikkelt zich langs de Gasthuisstraat de eerste bebouwing en ambachtelijke zone in 2^e helft van de 14^e eeuw. De aangetroffen ambachtelijke sporen waaronder de leerlooierskuip passen mogelijk in dit verhaal.¹⁷ Bijkomstig onderzoek en analyses op de sporen moet hier uitsluitsel in brengen. Bebouwing in dit zuidelijke deel van het plangebied blijft zich verder ontwikkelen in de 15^e -16^e eeuw maar ook in de eeuwen daarna tot de gekende indeling van voor de sloopwerken op het terrein.

Daarbij heeft het uitgevoerde vooronderzoek zijn doelstelling bereikt. Namelijk het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische site. De aangetroffen archeologische vindplaats kent een hoge archeologische waarde.

De uitgraving van de parkeerkelder en de constructie van het gebouw langs de Gasthuisstraat en de centrale ateliers bedreigen de aangetroffen archeologische restanten. Daar de werken op diverse plaatsen de archeologische gegevens onherroepelijk zouden vernietigen is verder archeologisch onderzoek, in de vorm van een opgraving, noodzakelijk. De grootschalige verstoring in de zuidelijke zone en in de centrale ateliers bedraagt 1 m onder maaiveld, dit is de diepte die zal worden afgegraven voorafgaand aan het boren van de funderingspalen. De verstoring die de funderingspalen vervolgens teweeg brengen is op diverse punten ook danig nefast, dat hier verdere maatregelen aan zullen worden gekoppeld. De verstoring ter hoogte van de parkeerkelder is veel dieper en bedraagt – 4,55 m onder maaiveld (zie Plan 8). In het bijhorende Deel2: Programma van Maatregelen van deze nota worden deze specifieke richtlijnen met betrekking tot de geadviseerde opgraving beschreven.

¹⁶ DEMOEN 2017

¹⁷ DEMOEN 2017

Plan 8: Synthesekaart met toekomstige realisaties en hun verstoringsdieptes en aanduiding van de Hipshoeksbeek (1:1; digitaal; 10-10-2019)

2.4 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

De resultaten van het bureauonderzoek en het vooronderzoek met ingreep in de bodem toonden aan dat er zich ter hoogte van het onderzoeksterrein wel degelijk archeologisch relevante restanten bevinden. De aanwezigheid van een archeologische vindplaats werd daadwerkelijk vastgesteld, waardoor dus het voornaamste doel van een vooronderzoek is bereikt.

Volgens de Code van Goede Praktijk paragraaf 5.2 dient na elke fase van het vooronderzoek te worden afgewogen of verder archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Hiervoor kan de beslissingsboom geraadpleegd worden (Zie Figuur 34).

Voldoende info over de aanwezigheid van een archeologische site? **Ja**

Site aanwezig? **Ja**

Voldoende info over het kennispotentieel? **Ja**

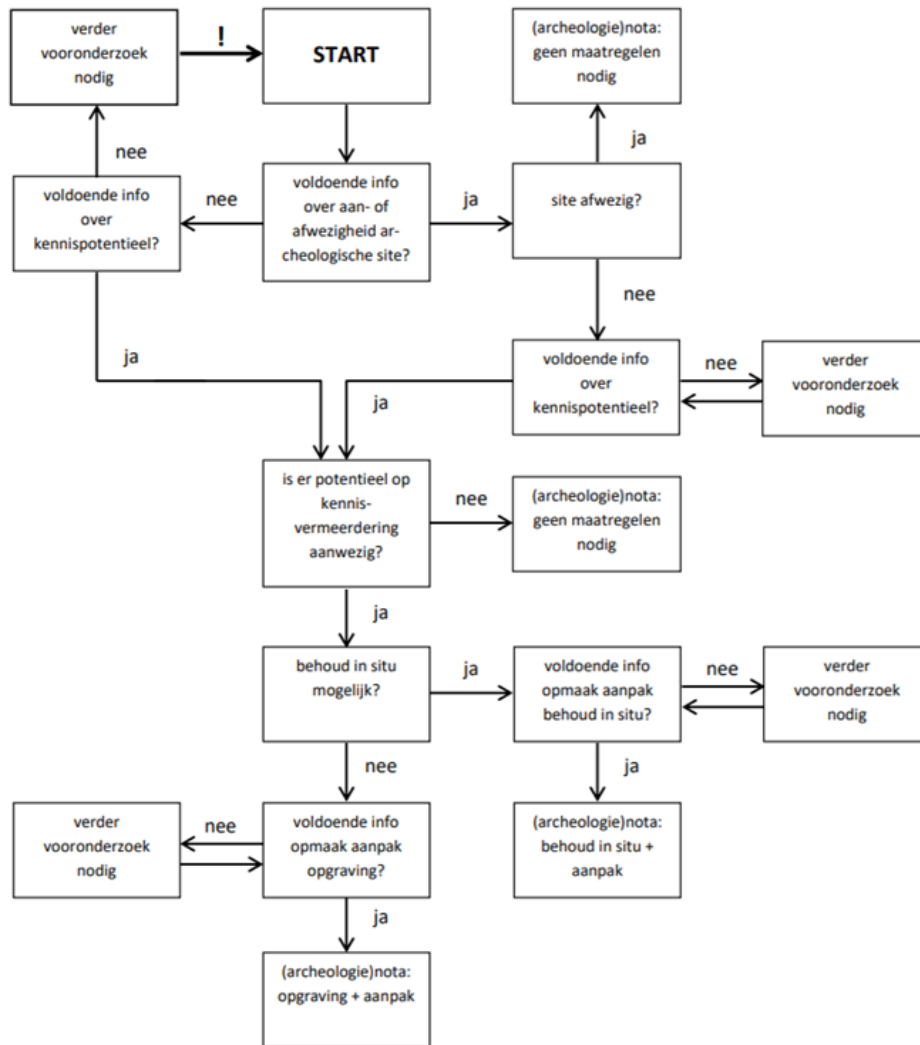
Potentieel op kennisvermeerdering? **Ja**

Behoud in situ mogelijk? **Deels.**

Voldoende info voor Plan van Aanpak opgraving? **Ja**

Conclusie: einde van het vooronderzoek

Resultaat: Programma van Maatregelen voor een archeologische opgraving; zie Deel 2.

Figuur 34: Beslissingsboom voor verder archeologisch onderzoek¹⁸

¹⁸ ONROEREND ERFGOED VLAANDEREN 2019

3 Samenvatting

De resultaten opgesteld in deze nota zijn afkomstig uit de uitgestelde uitvoering van de maatregelen opgelegd in de *Archeologienota Poperinge Gasthuisstraat (ID: 6335)*. De doelstelling omvatte het vaststellen van de aanwezigheid van een archeologische site op het onderzoeksgebied. Het onderzoek is gericht op het verkrijgen van een beeld van de karakteristieken en bewaringstoestand van de site, een analyse van de relatie met het landschap, de bepaling van de waarde van de site en de impact van de geplande werken hierop.

Bij de uitvoering van het proefputtenonderzoek werden vier werkputten aangelegd. Daarbij was het doel het opsporen van archeologische ensembles in de vorm van grondsporen en werd door de aanleg van profielen getracht een beter beeld te verkrijgen op de bodem- en landschapsgenese van het onderzoeksgebied. Uit de resultaten van het veldwerk viel vooral op dat in het zuiden van het plangebied, langsheen de Gasthuisstraat, sprake was van een complexe verticale stratigrafie die geleidelijk afnam naar het noorden toe. Door de opgraving van een naburig perceel bestond een hoge verwachting om archeologische restanten aan te treffen. Verhoogde aandacht was er voor sporen afkomstig van ambachtelijke activiteiten en de loop van de voormalige Hipshoeksbeek. De verwachte restanten van ambachtelijke activiteiten, in de vorm van een kuip en mogelijke ovenstructuren werden in de werkputten aangetroffen. Eveneens werden sporen aangetroffen die een indicatie geven van de voormalige loop van de Hipshoeksbeek. De beek die onder bouwstructuren werd aangetroffen vertegenwoordigt een eerste fase van het terrein waarin de beek nog min of meer (sporen van aanplemping) haar natuurlijke loop heeft. In latere fases zal deze loop gemanipuleerd worden en vervolgens ingebuisd worden tot de loop van de beek die we vandaag kennen. Het vrijgekomen terrein werd dan bouwrijp gemaakt voor bewoning op deze locatie. In werkput 3 werd het oudst aangetroffen muurwerk geregistreerd. Deze muur is opgetrokken uit brokken ijzerzandsteen, daterend in de 12^e – 13^e eeuw. Het merendeel van het overige muurwerk dateert door hun gebruik van baksteen uit een later tijdstip. Na de demping van de voormalige gracht, ontwikkelt zich langsheen de Gasthuisstraat de eerste bebouwing en ambachtelijke zone in 2^e helft van de 14^e eeuw. De aangetroffen ambachtelijke sporen waaronder de leerlooierskuip passen mogelijk in dit verhaal. Bijkomstig onderzoek en analyses op de sporen moet hier uitsluitsel in brengen. Bebouwing in dit zuidelijke deel van het plangebied blijft zich verder ontwikkelen in de 15^e -16^e eeuw maar ook in de eeuwen daarna tot de gekende indeling van voor de sloopwerken op het terrein.

Daarbij heeft het uitgevoerde vooronderzoek zijn doelstelling bereikt. Namelijk het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Er werd tijdens deze fase van het vooronderzoek voldoende informatie gegenereerd om de hoge archeologische waarde en de aanwezigheid van een archeologische site te staven.

Uit de verschillende bevindingen opgemaakt na het proefputtenonderzoek stelt BAAC Vlaanderen bvba dan ook vast dat verder onderzoek voor het plangebied langsheen de Gasthuisstraat noodzakelijk is, onder de vorm van een definitieve **archeologische opgraving**.

4 Lijst met figuren

Figuur 1: Geadviseerd proefputtenplan uit het PVM van de archeologienota	8
Figuur 2: Foto's van het terrein tijdens het onderzoek.....	9
Figuur 3: foto methodiek: optekenen van profielwand en registratie sporen	12
Figuur 4: Profiel 1.01 noordzijde.....	15
Figuur 5: Profiel 1.01 noordzijde.....	16
Figuur 6: Profiel 1.01 zuidzijde.....	16
Figuur 7: Profiel 1.01 zuidzijde.....	17
Figuur 8: Profiel 1.02	17
Figuur 9: Profiel 1.2	18
Figuur 10: Profiel 2.01.....	19
Figuur 11: Profiel 2.01.....	20
Figuur 12: Profiel 3.1 A.....	21
Figuur 13: Profiel 3.1 A.....	21
Figuur 14: Profiel 3.01 B.....	22
Figuur 15: Profiel 4.1	22
Figuur 16: Profiel 4.1 zuidelijk deel.	23
Figuur 17: Profiel 4.1 noordelijk deel.	23
Figuur 18: Muurwerk en vlak met sporen S1012 – S1019 in WP1; jongere vergravingen snijden brandsporen ten midden van het vlak.....	29
Figuur 19: Muurwerk in WP1; Rechts in beeld muur S1002, in het vlak begeeft zich de goot (S1005) en voorraan in het vlak is de vulling van de gracht (S1008)	30
Figuur 20: Aangetroffen kuip in WP1 deels onder water door grondwater	31
Figuur 21: Vloeren (v.b.n.o S2007, S2010, S2011) in WP2 vlak 1	32
Figuur 22: Muurwerk in WP2 vlak 2.....	33
Figuur 23: Muurwerk in WP2 vlak 2 in andere richting	34
Figuur 24: Bakstenen put S3014 in WP3	36
Figuur 25: Muur S3022 in het vlak van WP3	37
Figuur 26: Muur/ fundering in ijzerzandsteen spoor S3022	37
Figuur 27: De proefputten tov. de naastgelegen opgraving (rechts); sporen uit vlak 4.	39
Figuur 28: De proefputten tov. de naastgelegen opgraving (rechts); sporen uit vlak 3.	40
Figuur 29: De proefputten tov. de naastgelegen opgraving (rechts); sporen uit vlak 2.	41
Figuur 30: De proefputten tov. de naastgelegen opgraving (rechts); sporen uit vlak 1; het muurwerk behoort tot gebouwen van na 1600.	42
Figuur 31: Faseringsplan van sporen en structuren vlak 1.....	43
Figuur 32: Faseringsplan van sporen en structuren wp2, vlak 2	44
Figuur 33: Foto van de maalsteen.....	49
Figuur 34: Beslissingsboom voor verder archeologisch onderzoek	60

5 Lijst met tabellen

Tabel 1: geraadpleegde specialisten	45
Tabel 2: Inventaris vondsten obv een gereduceerde versie van de assessmenttabel	46

6 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (1:10.000; digitaal; 23-08-2019).....	2
Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (1:1; digitaal; 23-08-19).....	3
Plan 3: Plangebied met gekende verstoringen op de orthofoto. (1:1; digitaal; 23-08-2019)	4
Plan 4: Inplanting proefputten op orthofoto en de toekomstige inplanting (1:1; digitaal; 23-8-2019)	11
Plan 5: Overzichtsplan van alle profiel op het sleuvenplan (1:1; digitaal; 23-08-19).....	14
Plan 6: Allesporenkaart Vlak 1 in WP1 – WP4 (1:250; digitaal; 23-08-19).....	25
Plan 7: Allesporenkaart vlak 2 in WP2 (1:50; digitaal; 26-09-2019).....	26

Plan 8: Synthesekaart met toekomstige realisaties en hun verstoringsdieptes en aanduiding van de Hipshoeksbeek (1:1; digitaal; 10-10-2019)	58
---	----

7 Bibliografie

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2017. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 2.0)*, Brussel.

DEMOEN, D., 2017. *Archeologische opgraving Poperinge Gasthuisstraat, BAAC Vlaanderen Evaluatienota*, Gent (Mariakerke): BAAC Vlaanderen.

LEFERE, M. et al., 2017. *Archeologienota: Gasthuisstraat Poperinge West-Vlaanderen*, Brugge.

8 Bijlagen

8.1 Dagrapport(en)

8.2 Sporenlijst

8.3 Vondstenlijst

8.4 Fotolijst

8.5 Tekeningenlijst